

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา
ในพระสังฆราชูปถัมภ์

โดย
นายศิลชัย ถาวร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แผน ข ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ

ศาลายา

ในพระสังฆราชูปถัมภ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แผน ข ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE EVALUATION OF MORAL DEVELOPMENT PROJECT
IN RATTANAKOSINSOMPHOTBOWONNIWETSALAYA SCHOOL

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Department of Educational Administration

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียน รัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์
โดย	นายศิลชัย ถาวร
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา แผนก ข ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายสุตา เตียเจริญ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (ผู้รักษาการแทน)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต นิรัติศัย)	
พิจารณาเห็นชอบโดย	
	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สงวน อินทร์รักษ์)	
	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายสุตา เตียเจริญ)	
	ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์)	

61252342 : การบริหารการศึกษา แผน ข ระดับปริญญาโทฉบับตัด

คำสำคัญ : การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

นาย ศิลชัย ถาวร: การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายาในพระสังฆราชูปถัมภ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายสุตา เตียเจริญ

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท 2) ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ 4) ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครู จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้น 73 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ตามรูปแบบการประเมินซิโม่เดล ของสตัฟเฟิลบีม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการประเมินพบว่า

1. โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก
2. โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก
3. โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก
4. โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

61252342 : Major (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Keyword : THE EVALUATION OF MORAL DEVELOPMENT PROJECT

MR. SINCHAI THAWORN : THE EVALUATION OF MORAL DEVELOPMENT PROJECT IN RATTANAKOSINSOMPOTEBOWONNIWETSALAYA SCHOOL THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR SAISUDA TIACHAROEN, Ph.D.

The purposes of this research were to : 1) evaluate context of The Moral Development Project in Rattanakosinsompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage. 2) evaluate the input factors of the Moral Development Project in RattanakosinsompoteBowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage. 3) evaluate the Procedure of the Moral Development Project in Rattanakosinsompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage. 4) evaluate the output of the Moral Development Project in Rattanakosinsompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage. The number of sample is 73 consist of 3 administrators and 70 teachers. The evaluated tool was opinionnaire based on CIPP Model by Daniel Stufflebeam. Statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The findings revealed that :

1. The evaluation on context of the Moral Development Project in Rattanakosinsompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage was at the high level. When considering in each detail, the result showed that all of the lists were at the high level.

2. The evaluation on input of the Moral Development Project in Rattanakosinsompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage was at the high level. When considering in each detail, the result showed that all of the lists were at the high level.

3. The evaluation on process of the Moral Development Project in RattanakosinSompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage was at the high level. When considering in each detail, the result showed that all of the lists were at the high level.

4. The evaluation on product of the Moral Development Project in Rattanakosinsompotebowonniwetsalaya School, the Supreme Patriarch Patronage was at the high level. When considering in each detail, the result showed that all of the lists were at the high level.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายสุตา เตียเจริญ ซึ่งเป็นอาจารย์ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และความรู้อย่างละเอียดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษา ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนการค้นคว้าอิสระฉบับนี้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความรู้คำแนะนำ และประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม การค้นคว้าอิสระ ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่เป็นผู้สนับสนุนผู้วิจัย รวมถึงญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น ปริญญาโท รุ่นที่ 37 สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ทุกคนที่เป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษามหาบัณฑิตสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นาย ศิลชัย ถาวร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	4
วัตถุประสงค์ของการประเมิน.....	7
กรอบแนวคิดการประเมิน.....	8
ขอบเขตของการประเมิน.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดและทฤษฎีการประเมินโครงการ.....	13
ความสำคัญของการประเมินโครงการ.....	17
ประเภทของการประเมินโครงการ.....	20
รูปแบบและแนวทางของการประเมินโครงการ.....	23
การประเมินรูปแบบซีบีโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam).....	25
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	32
ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม.....	33
ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม.....	35

แนวคิดและทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม.....	37
แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน.....	46
การจัดกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษา.....	52
ความเป็นมาของธรรมศึกษา.....	52
วัตถุประสงค์ของการศึกษาธรรมศึกษา.....	54
หลักสูตรธรรมศึกษา.....	54
การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา.....	61
โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	64
โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา.....	64
ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
งานวิจัยในประเทศ.....	71
งานวิจัยต่างประเทศ.....	76
สรุป.....	77
บทที่ 3.....	78
การดำเนินการวิจัย.....	78
ประเด็นการประเมิน.....	80
เกณฑ์การประเมิน.....	81
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	82
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ.....	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	84
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	84
สรุปการดำเนินการวิจัย.....	85

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	89
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยภาพรวม.....	90
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท (Context).....	91
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input).....	92
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ (Process).....	93
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต (Product).....	94
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
สรุปผลการประเมิน.....	96
การอภิปรายผลการประเมิน.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	100
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	100
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจเครื่องมือ.....	110
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC).....	108
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือ.....	117

ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ค่า α – Cronbach.....	117
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	120
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือวิจัย/แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	125
ประวัติผู้เขียน.....	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	80
ตารางที่ 2 สรุปการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	86
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	89
ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ ศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยภาพรวม	90
ตารางที่ 5 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท (Context).....	91
ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input).....	92
ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ (Process).....	93
ตารางที่ 8 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต (Product)	94

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 แผนผังกรอบแนวคิดการประเมิน 9

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) 29

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันนี้ สังคมไทยกำลังเดินทางเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามา ทำให้เยาวชนไทยหลงไหลไปกับกระแสบริโภคนิยม ประกอบในปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นสังคมเดี่ยว เยาวชนขาดความรัก ความอบอุ่น เนื่องจากผู้ปกครองต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว จึงไม่ได้เอาใจใส่อบรมสั่งสอน ดูแลบุตรหลานของตนเอง ส่งผลให้เยาวชนหันไปใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ซึ่งอาจทำให้เกิดความเชื่อและค่านิยมที่ผิด¹ กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุด คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สถาบันการศึกษาได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้นักเรียน เพื่อที่จะเป็นเกราะป้องกัน ในการเป็นสังคมที่มีความเจริญทางด้านจิตใจที่ดี และมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในมิติใหม่

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระบรมราโชบายเกี่ยวกับด้านการศึกษา ดังต่อไปนี้ การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ 1) ด้านมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน 2) ด้านพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ดี-ที่ถูกต้อง สิ่งชั่ว-สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีที่ชอบที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดีที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง 3) ด้านมีงานทำ มีอาชีพ ต้องให้เด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงาน ให้สามารถเลี้ยงตัวและเลี้ยงครอบครัวได้ 4) ด้านเป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี หมายถึง การมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”²

---

¹ พระมหานันท องค์กรศิริ, “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0,” **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย** 2, 2 (2 พฤษภาคม–สิงหาคม 2561): 82-83

² สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, “พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10,” **รายงานโครงการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 สู่การปฏิบัติ**, (กันยายน 2562): 6

นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 จึงได้วางกรอบเป้าหมาย และทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบตามวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ มีเป้าหมาย 2 ด้าน คือ 1) เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) และ 2) เป้าหมายการจัดการศึกษา (Aspirations) โดยในด้านที่ 1. มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียน (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ (Collaboration) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) และภาวะผู้นำ (Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)³

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและผลประโยชน์ของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์

³ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579, (กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560), ฉ.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่อง⁴

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ⁵

การศึกษา จึงถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญงอกงาม และถือว่าเป็นหัวใจหลักที่จะพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมโดยสมบูรณ์ เพื่อเป็นการสร้างเกราะป้องกันให้สังคมไทย มีความเจริญทางด้านจิตใจที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกหรือพลวัตโลก คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในมิติใหม่ เน้นคุณธรรมและจริยธรรมที่เด็กและเยาวชนพึงมี ในฐานะพลเมืองของประเทศที่จะก้าวไปสู่ความเป็นพลโลก ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และความอดทนพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค⁶ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สมดุล ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก โดยน้อมนำแนวทางพระบรมราโชบาย เกี่ยวกับด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือตั้งแต่คนในครอบครัว เพื่อน ญาติมิตร ครูอาจารย์ สังคม รวมถึงกระบวนการของประเทศชาติ ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่าง ครูอาจารย์เป็นทั้งต้นแบบและคอยชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง โรงเรียน วัด บ้านช่วยอบรมปลูกฝังและขัดเกลาจิตใจ ให้เยาวชนสามารถพัฒนาจิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้ด้วยตนเอง สามารถควบคุมความ

⁴ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116/ตอนที่ 75 ก/หน้า 1/19 สิงหาคม 2542

⁵กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, (กรุงเทพฯ : ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551), 4.

⁶สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในมิติใหม่,” **วารสารวิชาการ ฉบับพิเศษ ครบรอบ 15 ปี สพฐ.** 21, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2561): 35

ประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติ และทั้งเมื่อเผชิญกับปัญหาหรือความขัดแย้ง ประเทศชาติเปรียบดังเรือลำใหญ่ ต้องอาศัยลูกเรือที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดี มีคุณค่าในสังคม เพื่อนำพาประเทศชาติสู่จุดหมายอันมั่นคง เยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ จึงจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝัง ช่วยขัดเกลาจิตใจหล่อหลอมให้ เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม⁷

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 12/2558 เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2558 เลขาธิการ มหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระวันรัต แม่กองธรรมสนามหลวง กรรมการมหาเถรสมาคม ได้มีลิขิต ที่ กธ. 61/2558 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2558 แจ้งว่า ตามที่ ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 20/2557 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2557 และครั้งที่ 5/2558 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558 มหาเถรสมาคม มีมติเห็นชอบบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และมีมติให้เจ้าคณะจังหวัดสั่งการให้ข้อเสนอแนะ และกำกับดูแล การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนภายในจังหวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และการเรียนธรรมศึกษาในทุกระดับให้บรรลุวัตถุประสงค์ อีกทั้งเพื่อเป็นการดำเนินการตามมติมหาเถรสมาคม และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง จึงขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำเสนอมหาเถรสมาคม เพื่อทราบและได้โปรดพิจารณาให้มีมติให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุน การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในเรื่องของบุคลากร วิชาการ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของศูนย์ดังกล่าว⁸ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อันมีผลต่อความเจริญมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและเสริมสร้างศีลธรรม เป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพ สร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย นำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม และให้หน่วยงานราชการที่

⁷โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จาก https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49757&Key=news_Teerakiat

⁸สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. “การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนธรรมศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.” 19 กันยายน 2557.

เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและการสอบ
 ธรรมศึกษา โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนธรรมศึกษาใน
 สถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตามที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงการณ์นโยบายการบริหารราชการ
 แผ่นดิน ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2559 โดยได้กำหนดนโยบายการศึกษา
 และการเรียนรู้ การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อเป็นทิศทางในการขับเคลื่อนการ
 ดำเนินงานด้านการศึกษา และการส่งเสริมการศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศ ให้สอดคล้องกับ
 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาส
 และความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบตามวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา
 และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้
 มีความพร้อมทั้งกายใจและสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาพลเมืองที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งคุณธรรม
 จิตสำนึกที่ดีต่อสังคม การรู้คุณค่าวัฒนธรรมอันดีงามและความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทยนั้น
 กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้พัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้
 รวมทั้งส่งเสริมพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการจัดให้มีการเรียน
 ธรรมศึกษา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน
 ให้กับนักเรียน นิสิต และนักศึกษา ให้มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเป็นกำลัง
 พลที่มีคุณภาพรวมทั้งเป็นพลังทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต⁹

เป้าหมายสูงสุดของการศึกษา คือ การสร้างคนดี มีคุณธรรม โรงเรียนจึงเป็นองค์กรที่มี
 ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน นิสิต และนักศึกษา เป็นเรื่องที่มี
 ความสำคัญยิ่งซึ่งจำเป็นต้องให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้มีความรู้ควบคู่กับการเป็นคน
 ดี มีจริยธรรม เพื่อให้ นักเรียน นิสิต และนักศึกษา มีคุณภาพต่อไป ทางโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช
 บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โรงเรียนได้ทูลเชิญ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระ
 พระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เป็นองค์อุปถัมภ์ และได้ตระหนักถึงความสำคัญทางการสอน
 เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย เป็นไปอย่างมีระบบเป็นระเบียบ
 และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน โดยเป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่นักเรียนได้รับการสั่งสอน
 เข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น และถูกต้อง ผู้ที่สอบธรรมศึกษาได้ย่อมได้รับการรับรองวิทยฐานะตามภูมิ
 ธรรม ทั้งยังได้รับความภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ทางโรงเรียนจึงได้มีโครงการพัฒนา
 คุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนขึ้นมา โดยมีพระอาจารย์จากวัดเข้ามาสอน ให้ความรู้ที่โรงเรียน ซึ่งการ

⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง จัดตั้งศูนย์ส่งเสริม
 พระพุทธศาสนาและการเรียนธรรมศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.” 20 เมษายน 2558.

ปฏิบัติโครงการที่ผ่านมา ยังไม่มีการประเมินผลของโครงการว่า สิ่งที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นตามโครงการนั้นเกิดขึ้นจริง ทำให้โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม บรรลุผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เพื่อทราบผลของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา และเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินการในโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญด้านนี้เป็นอย่างมาก

ในโรงเรียนมีโครงการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นมากมาย เพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียน และมีโครงการที่ช่วยในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา สามารถดำเนินงานตามภารกิจจนบรรลุวัตถุประสงค์ แต่สถานศึกษาบางแห่งยังขาดการประเมินโครงการที่ถูกต้องตามหลักการประเมิน รวมถึงไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการประเมิน การประเมินจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาไปสู่การปรับปรุงสิ่งที่จะประเมิน โดยไม่ใช้วิธีการจับผิดแต่อย่างใด แต่เป็นการนำทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมกันมากขึ้น จากคำกล่าวข้างต้น การประเมินมีแนวคิดสำคัญเพื่อพัฒนาสิ่งที่จะประเมิน ด้วยการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์โดยยึดหลักผู้รับบริการเป็นสำคัญ เมื่อต้องการจะพัฒนาสิ่งใดก็ตาม ก็จะต้องประเมินสิ่งนั้น เช่น การประเมินสื่อ วัสดุอุปกรณ์ การประเมินการเรียนการสอน การประเมินการปฏิบัติงาน หลักสูตร โครงการ แผนงาน และองค์กร เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า สิ่งที่มีการดำเนินงานและเกี่ยวข้องกับผู้รับบริการมากที่สุด คือ โครงการนั่นเอง¹⁰

การประเมินโครงการ ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับ การกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ ช่วยให้ทราบเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคของโครงการ ที่นำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง แกไขการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ ประกอบการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินการในช่วงต่อไป ยกเลิก หรือปรับขยายการดำเนินโครงการต่อไป ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของโครงการว่าเป็นอย่างไร คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่ และยังช่วยให้เกิดการเสริมแรง สร้างพลังจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงานในโครงการเมื่อทราบผลสำเร็จ จุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการ โดยจะมุ่งมั่นปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้น ซึ่งจะเกิดคุณค่า และประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการหรือองค์กร¹¹

¹⁰พิสนุ พองศรี, **เทคนิควิธีประเมินโครงการ** (กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์, 2551), 1-3

¹¹พิชิต ฤทธิ์จรูญ, **การประเมินโครงการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้** (กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด, 2562), 29.

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า เมื่อการดำเนินโครงการสิ้นสุด ยังไม่มีการประเมินผลตามหลักการ ทฤษฎีของของการประเมินโครงการว่า ผลลัพธ์ที่จะให้เกิดขึ้นตามโครงการนั้น บรรลุผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เพื่อทราบผลของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา และเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินการในโครงการพัฒนาคุณธรรม และพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้น ซึ่งจะเกิดคุณค่า และประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการหรือองค์กร

จากสภาพโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะคณะกรรมการดำเนินโครงการ มีความสนใจที่จะประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่มีการประเมินผลตามหลักการ ทฤษฎีเป็นที่นิยม และรู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยเน้นการประเมินที่เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องทั้งระบบ มีจุดเน้นสำคัญในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจบริหารโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบผลของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา ผลลัพธ์ที่จะให้เกิดขึ้นตามโครงการ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินการในโครงการพัฒนาคุณธรรม และพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้น ซึ่งจะเกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการหรือองค์กร เพื่อผู้วิจัยนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไข ปรับปรุง วางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ และพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
2. เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
3. เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
4. เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม

กรอบแนวคิดการประเมิน

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา นครปฐม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของการประเมินโครงการ ชิปปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการ เพื่อนำผลการประเมินโครงการครั้งนี้ ไปใช้ประโยชน์ ในการปรับปรุงโครงการและพัฒนากิจกรรมดำเนินงาน ให้บรรลุตามนโยบายของโรงเรียน มาเป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน ดังนี้¹²

¹²Deniel L, Stufflebeam and others, Education Evaluation and Decision Making (Itasca, Illinois: Peacock Publisher, 1971), 128-138.

แผนภูมิที่ 1 แผนผังกรอบแนวคิดการประเมิน

ที่มา : Deniel L, Stufflebeam and others, Education Evaluation and Decision Making (Itasca, Illinois: Peacock Publisher, 1971), 128-138.

ขอบเขตของการประเมิน

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมุ่งศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา นครปฐม โดยศึกษาตามกรอบแนวคิดการประเมินโครงการ ซิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งกล่าวถึงการประเมินโครงการไว้ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context Evaluation) ได้แก่ ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง ความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ ความความเพียงพอและเหมาะสมของบุคลากร ความเพียงพอและเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน ความเหมาะสมของงบประมาณ ความเพียงพอและเหมาะสมของสื่อ/อุปกรณ์ และความพร้อมของสถานที่
3. ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ การวางแผนการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการการกำกับดูแล นิเทศ ติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการ และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
4. ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ได้แก่ ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนเกิดภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม และนักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำผลมาใช้ในการเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศและวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อทราบผลของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา และเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง การดำเนินการในโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งกระบวนการเก็บ

รวบรวมข้อมูลนำมาจัดทำให้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ โดยใช้รูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ในการประเมิน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context Evaluation) หมายถึง การประเมินความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง ความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) หมายถึง การประเมินความเพียงพอและเหมาะสมของบุคลากร ความเพียงพอและเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน ความเหมาะสมของงบประมาณ ความเพียงพอและเหมาะสมของสื่อ/อุปกรณ์ และความพร้อมของสถานที่

3. ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) หมายถึง การประเมินการวางแผนการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการการกำกับดูแล นิเทศ ติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการและการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านผลผลิต (Product Evaluation) หมายถึง การประเมินผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนเกิดภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม และนักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ

โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา โดยโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้นักเรียนสามารถพัฒนาจิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้ด้วยตนเอง สามารถควบคุมความประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและทั้งเมื่อเผชิญกับปัญหาหรือความขัดแย้ง เป็นคนดี มีคุณค่าในสังคม เพื่อนำพาประเทศชาติสู่จุดหมายอันมั่นคง

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนมีจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,628 คน ตั้งอยู่เลขที่ 92 หมู่ 3 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รายละเอียดของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแนวคิด ทฤษฎี จากตำรา เอกสารต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ โดยผู้วิจัย ได้รวบรวมข้อมูลไว้ภายใต้หัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการประเมินโครงการ

1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

1.2 ความสำคัญของการประเมินโครงการ

1.3 ประเภทของการประเมินโครงการ

1.4 รูปแบบและแนวทางของการประเมินโครงการ

1.5 การประเมินรูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

2. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

2.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

2.2 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

2.3 แนวคิดและทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม

2.4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

3. การจัดการกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษา

3.1 ความเป็นมาของธรรมศึกษา

3.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาธรรมศึกษา

3.3 หลักสูตรธรรมศึกษา

3.4 การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

4. โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

4.1 โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา

4.2 ข้อมูลพื้นฐาน ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีการประเมินโครงการ

การประเมิน เป็นกระบวนการแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานให้ดีขึ้น สามารถนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการปรับปรุงดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการ และช่วยให้ได้ทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายเพียงใด ซึ่งจำเป็นต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมิน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมิน หมายถึง การกะประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็นจริง การประเมินผล หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้¹³

พิสนุ พงศ์ศรี ได้กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยการนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด¹⁴

สเต็ก (Stake) ได้กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง การบรรยายและตัดสินคุณค่าโปรแกรมการศึกษา กำหนดออกแบบโครงการ (Program Design)¹⁵

ซัชแมน (Suchman) กล่าวไว้ว่า การประเมิน หมายถึง การประเมินโครงการเป็นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้วิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นจริง เชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการต่างๆ เพื่อให้การตัดสินใจว่าโครงการนั้นดีหรือไม่ดี หรือเป็นการค้นพบผลของการจัดกิจกรรมในแต่ละโครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในโครงการหรือไม่¹⁶

พิชิต ฤทธิ์จรูส ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย แผน แผนงานและโครงการ

¹³ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 664.

¹⁴ พิสนุ พงศ์ศรี, เทคนิควิธีประเมินโครงการ (กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์จำกัด, 2553), 40.

¹⁵ Robert, E. Stake, The Countenance of Education Teacher College Record 68, (1990), 523-540.

¹⁶ E. A. Suchman, Evaluative research : Principles and practice in public service and social action programs (New York: Russell Sage Foundation, 1990), 93.

ในระบบการวางแผนและการบริหารองค์การจะมียุทธศาสตร์ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย นโยบาย แผน แผนงานและโครงการ ดังนี้

1. นโยบาย (policy) เป็นกรอบทิศทางหรือแนวทางการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ยุทธศาสตร์กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจะต้องใช้เป็นกรอบในการพิจารณาตัดสินใจจัดทำแผน แผนงานและโครงการ

2. แผน (plan) เป็นรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้ แผนอาจแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น แผนระยะสั้น แผนระยะยาว แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ เป็นต้น ซึ่งแผนเหล่านี้มักจะประกอบด้วยกลุ่มกิจกรรมย่อย ๆ ลงมาเรียกว่า แผนงาน

3. แผนงาน (program) เป็นกลุ่มงานและกิจกรรมที่มีการจัดระบบและกำหนดวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน ซึ่งจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ จะต้องมียุทธศาสตร์หลาย ๆ อย่าง อันประกอบด้วยกลุ่มของโครงการ

4. โครงการ (project) เป็นกลุ่มของงานหรือกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน แต่ละกิจกรรมมีเป้าหมายเดียวกัน มีลักษณะที่แน่ชัด มีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของงาน และมักจะเป็นงานพิเศษที่ แตกต่างไปจากงานประจำ โครงการประกอบด้วยงาน (task) หรือกิจกรรม (activity)¹⁷

จากความหมายของการประเมินที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ทราบความหมายของการประเมินว่า การประเมิน หมายถึง การนำผลลัพธ์ของการเรียนรู้มาเทียบกับเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้ทราบว่ามีความห่างชั้นของระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ต้องการ กับระดับที่ผู้เข้าอบรมมีอยู่มากน้อยเพียงใด พร้อมกำหนดแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาต่อไป

ความหมายของการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการประเมินโครงการ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของโครงการไว้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

การประเมิน ความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง การกะประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็นจริง การประเมินผล หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจการใดๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้¹⁸

¹⁷พิชิต ฤทธิจรรยา, การประเมินโครงการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (กรุงเทพฯ: เฮาส์ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด, 2562), 1-2.

¹⁸ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 664.

บุญเรือง เกิดอรุณเดช ได้กล่าวว่า โครงการหมายถึง แผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อยที่หลากหลาย และต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและคาดหวังผลตอบแทนได้อย่างคุ้มค่า จะต้องมีการเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงานเพื่อให้รับบริการและบริการและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลในพื้นที่นั้น จะต้องมีการบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานหรือโครงการเป็นการกำหนดการปฏิบัติงานรายละเอียดให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้¹⁹

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี ได้สรุปสาระสำคัญของโครงการไว้ 4 ประการคือ

1. โครงการต้องมีการกำหนดเวลาสิ้นสุด
2. โครงการมีกิจกรรมที่ซับซ้อน
3. กิจกรรมจะสนองตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ
4. เมื่อโครงการสิ้นสุดจะไม่มีการทำซ้ำในลักษณะเดิมอีก²⁰

สุวิทย์ มูลคำและสุนันทา สุนทรประเสริฐ ให้ความหมายของโครงการ ว่าโครงการ (Project) หมายถึงการกำหนดแนวทางใดทางหนึ่งกับการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่มีวัตถุประสงค์เด่นชัด มีกิจกรรมที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเหมาะสม มีการจัดทรัพยากรอย่าง ประหยัดและมีประสิทธิภาพมีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของงานโครงการประกอบด้วยงาน (Task) และกิจกรรม (Activity) ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีเป้าหมายเดียวกัน²¹

สมคิด พรหมจ้อย กล่าวว่าไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ หรือแผนงาน รวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการเหล่านั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด²²

¹⁹บุญเรือง เกิดอรุณเดช, **เทคนิคการสร้างกลยุทธ์และการจัดทำแผนปฏิบัติการในบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์**, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2562, เข้าถึงได้จาก http://www.db.grad.nu.ac.th/django/hrnu_grad/staff/1441/

²⁰เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, **การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ** (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 6)). 80-81.

²¹สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ, **การพัฒนาผลงานทางวิชาการสู่การประเมินวิทยฐานะ** (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2550). 146.

²²สมคิด พรหมจ้อย, **เทคนิคการประเมินโครงการ**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจริยา, 2542), 29.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ให้ความหมายว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ (judgement) หรือค่านิยมและข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณา ตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{การประเมิน} = \text{การวัด} + \text{ดุลยพินิจ}^{23}$$

อีเบลและ ไฟรส์ไบย์ (Ebel and Frisbie) ให้นิยามการประเมินว่า เป็นการตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพหรือ คุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมิน²⁴

เมเรนส์ และเลแมนน์ (Mehrens and Lehmann) ให้นิยามการประเมินว่า เป็นการวางแผน การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลสำหรับเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ²⁵

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and others) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินผล คือ กระบวนการของ การระบุ หรือการกำหนดความต้องการรวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูล ที่จัดเก็บมาจัดทำให้เป็นสารสนเทศ²⁶

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ทราบความหมายของการประเมินโครงการ ว่าการประเมินโครงการช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดโครงการ ความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรค ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อพิจารณาถึงคุณค่า คุณประโยชน์ของโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการ วิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของโครงการ เพื่อเป็นการวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้บริหารในการสนับสนุนโครงการ ตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด

²³ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, **วิธีวิทยาประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า** (กรุงเทพฯ : สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 20-21.

²⁴ Ebel, R.L. And Frisbie. D.A., **Essentials of educational measurement** (New Jersey: Hall,Prentice, 1986), 13.

²⁵ Mehrens, W.A. and Lehman, **Measurement and evaluation in education and psychology** (Holt : New York, Rinehartvand Winoton, 1978), 16.

²⁶ Daniel L. Stufflebeam and others, **Educational Evaluationand Decision Making** (Itasca, Illinois: Peacock, 1971), 129.

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญของการประเมินโครงการ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการ

พิชิต ฤทธิ์จรูญ ได้สรุปความสำคัญของโครงการไว้ ดังนี้

1. การประเมินโครงการ มีวัตถุประสงค์มากกว่าการตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงการตรวจสอบผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจด้วย
2. การประเมินโครงการมิได้จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบผลขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้นเมื่อดำเนินโครงการได้เสร็จสิ้นแล้วเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการประเมินความเหมาะสมและความพร้อมของการจัดทำโครงการก่อนที่จะเริ่มดำเนินงาน ตลอดจนการประเมินความก้าวหน้าในระหว่างที่มีการดำเนินโครงการ
3. การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการที่สนใจในการหาคำตอบต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเฉพาะโครงการใดโครงการหนึ่ง ไม่ให้ความสนใจเรื่องการค้นหาทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ เพื่อนำไปใช้ในการสรุป อ้างอิงต่อไป หากแต่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะโครงการนั้นๆ ซึ่งไม่เหมือนกับการวิจัย
4. การประเมินโครงการ เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการโครงการ ที่ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศป้อนกลับ เพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุงพัฒนาโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ
5. การประเมินโครงการเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารจัดการโครงการ หรือผู้ปฏิบัติงานโครงการ แนวโน้มของการประเมินโครงการในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ แทนที่จะเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลภายนอกเป็นผู้ประเมิน (outsider evaluator) แต่หากเน้นความสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เป็นผู้ประเมินเอง (insider evaluator) และในลักษณะของการประเมินตนเอง (self-evaluation) ด้วย²⁷

พิสนุ พงศ์ศรี ได้สรุปความสำคัญของโครงการไว้ ดังนี้

1. เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ ที่ต้องการจะเกิดขึ้น ในอนาคตอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมต่างๆ ไว้
2. ทำให้การกำหนดลำดับขั้นของกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องทำให้อต่อเนื่อง สอดคล้องกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ และมีประสิทธิผล

²⁷พิชิต ฤทธิ์จรูญ, การประเมินโครงการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด, 2562), 28.

3. ทำให้เกิดการประสานระหว่างผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานในการปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องไม่ให้เกิดการขัดแย้งไปหรือซ้ำซ้อนกัน

4. ทำให้เกิดการประเมินผลอย่างมีขั้นตอน และมีคุณภาพที่ดี ทำให้ได้ สารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์²⁸

ถวัลย์ มาศจรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ ได้สรุปว่าการประเมินโครงการมีความสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. สร้างสรรค์โครงการที่มีคุณภาพ โครงการต่าง ๆ มีจำนวนมากหากนำมาปฏิบัติ ทุกแผน/โครงการ คงจำกันไม่ไหว ไม่ทันเวลา จึงต้องมีการกลั่นกรองโครงการที่มีอยู่เพื่อทำการประเมินจะมีความสำคัญมากที่จะช่วยให้เกิดการวิเคราะห์ตัดสินใจในความเป็นไปได้ของโครงการ ทำให้ได้โครงการที่มีคุณภาพเพื่อดำเนินการแล้วเกิดประโยชน์คุ้มค่า

2. ป้องกัน แก้ไขปัญหาอุปสรรคได้ดี เมื่อเริ่มต้นโครงการ หากมีการประเมินสภาพปัญหา ที่อาจเป็นข้อจำกัดของการทำงาน จะทำให้คาดการณ์ได้ว่าปัญหาอุปสรรคใด อาจเกิดขึ้นได้ ทำให้สามารถหาแนวทางที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นเกิดขึ้น และในระหว่างที่ปฏิบัติงานตามแผน หากมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ทราบผลสำเร็จและความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน ทำให้ทราบว่าเมื่อไร สิ่งใดเกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะเหตุใด ผู้รับผิดชอบสามารถนำสิ่งที่ประสบความสำเร็จ เป็นสิ่งที่ดีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานต่อไป และสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรือ สิ่งใดไม่มี ผู้รับผิดชอบก็สามารถที่จะขจัดหรือหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้โครงการดำเนินไปสู่เป้าหมาย อย่างราบรื่นและเกิดผลดี

3. บริหารงานอย่างมีคุณภาพ การประเมินทำให้ผู้บริหารทราบข้อมูลต่าง ๆ ของการ ทำงานกับข้อมูลที่เป็นผลสำเร็จและความล้มเหลว ข้อมูลที่เป็นส่วนเสริมงานและส่วนผลักดัน ให้งานตกต่ำ ทำให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาใคร่ครวญ ตัดสินใจสั่งการในการดำเนินงานได้อย่าง ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงาน

4. ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างประหยัด กระบวนการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ มุ่งหวังที่จะใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า มีผลงานที่ออกมาได้ผลมากกว่าทรัพยากรที่ลงทุนไป การประเมิน ช่วยให้เราทราบว่าโครงการนั้น ใช้ทรัพยากรไปมากน้อยเท่าไร และผลงานที่ออกมามี ปริมาณคุณค่า มากน้อยเพียงไร คุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่ และสมควรที่จะทำต่อไปหรือไม่

5. ทำให้ทราบผลการปฏิบัติงาน งานทุกชนิดเมื่อได้ไปแล้วผู้ปฏิบัติทุกคน ย่อมต้องการที่จะ ทราบผลการทำงานนั้น ต้องการทราบความก้าวหน้างานที่ได้ทำไปแล้วมีสิ่งใดที่

²⁸ พิสนุ พงศ์ศรี, เทคนิควิธีประเมินโครงการ (กรุงเทพมหานคร: พรอพเพอร์ตี้พรินท์ จำกัด, 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 5)), 36.

เพิ่มขึ้นมา ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และเมื่อสิ้นสุดการทำงานแล้วผลลัพธ์ที่ออกมาเป็นอย่างไร มีผลดี สัมฤทธิ์ผล มีปริมาณมากพอกับสิ่งที่ป้อนเข้าไปหรือไม่ การประเมินจะช่วยให้ทราบถึงผล การปฏิบัติงาน เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงใหม่ให้ดีกว่าเดิม

6. ก่อให้เกิดการพัฒนา การพัฒนาถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ องค์การ บุคคล และสังคม โครงการเพื่อการพัฒนาต่างๆ นั้นมุ่งที่จะให้เกิดการพัฒนาต่อองค์การ ต่อบุคคลและสังคมทั้งนั้น การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิดการวิเคราะห์พิจารณาแนวทาง การพัฒนาที่ดี และเมื่อทำโครงการแล้วมีสิ่งใดที่ต้องได้รับการพัฒนาที่ดีที่สุด ซึ่งก็ ต้องอาศัย การประเมินที่มีคุณภาพ

7. ผลการรายงานนาเชื่อถือ การรายงานการประเมินโครงการ เป็น ภาระหน้าที่อย่างหนึ่ง ของผู้รับผิดชอบงานที่ต้องทำเพื่อให้ผู้รับผิดชอบหน่วยเหนือทราบ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนต่อไป รายงานที่น่าเชื่อถือ มีเหตุผล จึงจะสามารถชี้แจง จูงใจให้โครงการกระทำต่อไป ได้รับการสนับสนุน การที่จะทำให้รายงานโครงการถูกต้องน่าเชื่อถือได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการ ประเมินเข้ามาช่วย เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ตัดสินคุณค่าของงานที่กระทำลงไปว่าดีหรือไม่อย่างไร อันจะทำให้ผู้รับผิดชอบระดับสูงพิจารณาตัดสินใจสนับสนุนโครงการนั้นต่อไป²⁹

สำราญ มีแจ้ง ได้สรุปความสำคัญของโครงการไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้เห็นมีความชัดเจน
2. ช่วยให้การปฏิบัติตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้เห็นความเป็นไปได้สูง
4. ช่วยให้ทราบทรัพยากรดำเนินงานในแผน
5. การควบคุมแผนงานทำได้ง่ายและไม่ซับซ้อน³⁰

จากความสำคัญของการโครงการที่กล่าวมาข้างต้น การประเมินโครงการเป็น เครื่องมือสำคัญ เป็นกิจกรรมสำคัญซึ่งขาดไม่ได้ในกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ในการ ตรวจสอบจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขแผนการ ดำเนินงานต่างๆ ได้ทันเวลา และปฏิบัติตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

²⁹ถวัลย์ มาศจรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, การนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาและ พัฒนาการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ: ชารอักษร, 2547), 200-201.

³⁰สำราญ มีแจ้ง, การประเมินโครงการทางการศึกษา (กรุงเทพฯ : นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป, 2544), 6.

ประเภทของการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาประเภทของการประเมินโครงการ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทของการประเมินโครงการ ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี จำแนกตามหลักที่ยึดในการประเมิน แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินที่ยึดเป้าหมายของโครงการ (goal based evaluation) เป็นการประเมินที่ใช้เป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบกับผลสำเร็จของโครงการ เรียกว่า การประเมิน แบบอิงเป้าหมายของโครงการ เป็นการประเมินที่ตัดสินคุณค่าของโครงการโดยการเปรียบเทียบผลของโครงการกับผลที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ เป็นการตีคุณค่าของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ตามที่คาดหวัง (intended outcomes)

2. การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายของโครงการ (goal-free evaluation) เป็นการประเมินที่อิสระจากเป้าหมายของโครงการ โดยพิจารณาจากผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากโครงการ แม้ว่าผลดังกล่าวนั้นจะเป็นหรือไม่ เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการก็ตาม กล่าวคือ การตัดสินคุณค่าของโครงการ ควรเน้นที่การตีค่าของผลที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดจากโครงการ (actual outcomes) ซึ่งประกอบด้วย ประเมินผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ไม่ได้คาดหวัง เช่น ผลกระทบต่างๆ อันอาจเป็นทั้งผลพลอยได้และผลพลอยเสีย เป็นต้น³¹

สมคิด พรหมจ้อย จำแนกตามระยะเวลาที่ประเมิน จึงได้แบ่งการประเมินออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-evaluation) เป็นการประเมินเพื่อวางแผนโครงการ ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการของโครงการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ก่อนจัดทำโครงการ ซึ่งอาจทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1.1 ประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อม หรือประเมินบริบทที่มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข เพื่อกำหนดเป็นโครงการ โดยการประเมินความต้องการจำเป็นระดับผู้รับบริการและความต้องการจำเป็นระดับองค์กรผู้ให้บริการ แล้ววิเคราะห์รายการความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ควรได้รับการแก้ไขเรียงตามลำดับ จากนั้นกำหนดเป็นโครงการเพื่อการแก้ไขต่อไป

1.2 การประเมินความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ของโครงการ (project appraisal/feasibility study) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้กำหนดโครงการเสร็จแล้ว

³¹ศิริชัย กาญจนวาสี, **ทฤษฎีการประเมิน** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), 60-61.

เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งด้าน ปริมาณและคุณภาพ ความสมเหตุสมผลของโครงการ และความเป็นไปได้ของโครงการก่อนนำไป ปฏิบัติจริง รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โอกาสได้รับ แรงด้านหรือแรงเสริมต่างๆ

2. การประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ (Implementation evaluation /Process evaluation/Ongoing evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานใน ขณะที่น่าโครงการไป ปฏิบัติ เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของโครงการเป็นช่วง ๆ (formative evaluation) ว่าการดำเนินโครงการ ได้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีจุดแข็ง จุดอ่อน และมี ปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร ข้อมูลสารสนเทศ ที่ได้จะนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ เพื่อให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในช่วงการดำเนินงานต่อไป การประเมินระหว่างการดำเนิน โครงการนี้ต้องอาศัยกลไกของระบบการนิเทศกำกับติดตามงานมาช่วย จึงจะทำให้การดำเนิน โครงการและการประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินหลังการดำเนินโครงการ (Post-evaluation) เป็นการ ประเมินผลผลิต เมื่อการดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่า ผลการ ดำเนินโครงการได้รับ ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ตลอดจนการ ติดตามตรวจสอบผลกระทบหรือ ผลข้างเคียงว่า มีอะไรเกิดขึ้นตามมาอีกบ้าง การประเมินหลังการ ดำเนินโครงการจึงมีจุดเน้นอยู่การ ประเมินผลที่เกิดขึ้น (outcome) และผลกระทบ (impact) ของ โครงการและการประเมินผลสรุปรวมของ โครงการทั้งหมด (summative evaluation)³²

ฟิตซ์แพทริก และคณะ (Fitzpatrick and others) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเภท ตามบทบาทของการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation) มีบทบาทสำคัญ เพื่อให้ได้ ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการดำเนินโครงการ (improvement-oriented) โดยประเมิน ขณะที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมุ่งตรวจสอบ ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานในแต่ละ ขั้นตอนของแผนการดำเนินงาน ตลอดจนการศึกษาความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และข้อบกพร่อง ต่างๆ ในระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ให้เป็นไปด้วยความราบรื่น สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ โดยมุ่งหวังให้สามารถบรรลุ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

³²สมคิด พรหมจ้อย. “แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนโยบาย แผนและโครงการ.” ใน **ประมวล สารคดีวิชาการประเมินนโยบาย แผนงานและโครงการ**. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

2. การประเมินผลสรุปรวม (summative evaluation) มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเชิงสรุป (Conclusion-oriented) เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการ โดยประเมินหลังจาก เสร็จสิ้นโครงการแล้ว เพื่อมุ่งตรวจสอบว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เกิดความคุ้มค่าเพียงใด ผลการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจว่าควรยุติหรือ ปรับขยาย ดำเนินโครงการในช่วงต่อไป³³

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and others) พิจารณาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การหรือโครงการที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประเมิน จะแบ่งการประเมินออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การประเมินภายใน (internal evaluation) เป็นการประเมินโดยบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การ หรือผู้ที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมุ่งประเมิน เรียกว่า ผู้ประเมินภายใน (internal evaluator) ข้อดีของการประเมินวิธีนี้คือ ผู้ประเมินจะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการที่มุ่งประเมิน สะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่มีข้อเสียในเรื่อง ความลำเอียงของผู้ประเมินอาจทำให้ผลการประเมินขาดความตรงและความน่าเชื่อถือ

2. การประเมินภายนอก (external evaluation) เป็นการประเมินโดยให้บุคคลภายนอกองค์การที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งมุ่งประเมินเป็นผู้ประเมิน เรียกว่า ผู้ประเมินภายนอก (external evaluator) อาจเป็นนักประเมินมืออาชีพ หรือบุคคลที่อยู่หน่วยงานอื่น ข้อดีของการประเมินวิธีนี้คือ ผู้ประเมินมีความเป็นกลาง ลดความลำเอียงไปได้ ทำให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ แต่มีข้อเสียคือ ผู้ประเมินภายนอกไม่เข้าใจในรายละเอียดของโครงการที่มุ่งประเมินดีพอ และอาจไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินการประเมินจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีทัศนคติเชิงลบต่อการประเมินว่า การประเมินเป็นการมาจับผิดจึงไม่ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ทำอาจให้ผลการประเมินมีความคลาดเคลื่อนไปจากสิ่งที่เป็นจริง³⁴

³³Fitzpatrick, J. L., Sanders, J.R. and Worthen, B.R, **Program evaluation : Alternative approaches and practical guidelines** (New York: Longman, 2004), 16-17.

³⁴ Stufflebeam, D.L. Madus, G.F. and Kellaghan, T., **Evaluation models : Viewpoint on educational and human services evaluation** (Boston: Kluwer Academic, 2000), 28.

รูปแบบและแนวทางของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีรูปแบบต่าง ๆ มีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินไว้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบจะมีแนวคิดทฤษฎี เหตุผล และวิธีการประเมินที่แตกต่าง ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย ได้แบ่งรูปแบบการประเมินออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผล ที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยดูว่าผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติ บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่
2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุ่มค่า (Judgmental Evaluation Model) การประเมินรูปแบบที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารสนเทศ
3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง³⁵

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ได้แบ่งรูปแบบการประเมินตามแนวปรัชญา ประโยชน์นิยมกับปรัชญาสหัชญาณและพหุนิยม ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การประเมินตามวัตถุประสงค์เป็นการประเมินที่เน้นการดำเนินงานทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ระบบสารสนเทศที่ได้จากการประเมินนี้สามารถช่วยในการปรับปรุงวัตถุประสงค์ ปรับปรุงกิจกรรมหรือปรับปรุงกระบวนการประเมินผล นักประเมินผลที่ยึดหลักการประเมินผลตามวัตถุประสงค์
2. การประเมินเพื่อการจัดการ เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโครงการหรือโปรแกรมต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจ เพื่อการจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินรูปแบบนี้เป็นการมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริหารนักประเมิน ที่ยึดหลักการประเมินเพื่อการจัดการ ได้แก่ สตัพเฟิลบีม (Stuftebeam) ที่เรียกว่า ชิปปี้โมเดล (CIPP Model) ประกอบด้วย การประเมิน 4 ประเภท คือ การประเมินสถานะแวดล้อมหรือการ ประเมินบริบทการประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลลัพธ์ ส่วน โมเดล CIPP ที่เสนอโดย Akin ประกอบด้วย การประเมิน 5 ประเภท คือ การประเมินระบบเป็นการ ประเมินเพื่อการจัดเตรียมโปรแกรม การประเมินการนำโปรแกรมไปใช้ การประเมินเพื่อปรับปรุง โปรแกรม และการ

³⁵ สมคิด พรหมจ้อย, เทคนิคการประเมินโครงการ (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550 (พิมพ์ครั้งที่ 2)), 42.

ประเมินเพื่อรองรับโปรแกรม สำหรับเวลซ์ ได้เน้นการประเมินในฐานะกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ ในการประเมินมุ่งตอบคำถามพื้นฐาน 3 ข้อคือ ทำไมต้องประเมิน ประเมินอะไร และประเมินอย่างไร โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำข้อมูล และการรายงานผลการประเมิน

3. การประเมินโดยเน้นทฤษฎี โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วยแบบพื้นฐาน 6 รูปแบบ คือ การประเมินการจัดกระทำตามบรรทัดฐาน การประเมินบริบทแวดล้อมตามบรรทัดฐาน การประเมินผลลัพธ์ตามบรรทัดฐาน การประเมินผลกระทบ การประเมินกลไกสอดแทรก และการประเมินสรุปนับทั่วไปและแบบประกอบแต่ง ซึ่งเป็นการรวบรวมรูปแบบการประเมินพื้นฐานเข้าด้วยกัน อีกลักษณะหนึ่งคือ การประเมินโดยทฤษฎีเน้นวิจัยซึ่งใช้การสังเคราะห์การวิจัยเชิงประมาณ และการสร้างโมเดลโครงสร้าง

4. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินที่เชื่อว่า ผู้ประเมินสามารถฝึกฝนมีความเป็นกลางที่จะสามารถใช้ปัญญาพิจารณา การตรวจสอบเพื่อค้นหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข โดยยึดหลัก 3 ประการคือ การมีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการพัฒนาตนเอง มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริงความถูกต้อง ความดีงาม และเห็นว่าประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้

5. การประเมินผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเอกสารตำรา หลักสูตร และอื่นๆ ธรรมชาติของการประเมินผลิตภัณฑ์เป็นการประเมินแบบรวม สรุปประเด็นสำคัญ คือ เกณฑ์ที่ใช้ประเมินตรงที่ผู้บริโภคคาดหวังหรือไม่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาเกณฑ์การประเมินตามที่คุณบริโภคคาดหวัง เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้บริโภค

6. การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นการตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ การประเมินแบบนี้แบ่งเป็น 4 แบบ คือ ระบบการประเมิน เป็นทางการ ระบบการประเมินไม่เป็นทางการ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกิจ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกิจ นอกจากนี้ยังมีแนวประเมินตามแบบศิลปวิจารณ์

7. การประเมินแบบสืบสวนสอบสวน เป็นการประเมินเชิงกฎหมาย หรือกึ่งกฎหมายโดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบเชิงวิธีการทางกฎหมาย รูปแบบปรับวิธีการกึ่งกฎหมาย และรูปแบบการอภิปรายที่มีใช้การสืบพยาน

8. การประเมินเชิงธรรมชาติและการทำงานร่วมกัน เป็นการนำวิธีการวิจัยคุณภาพมาใช้ในบริบทของการประเมิน เป็นรูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นสูง มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม การประเมินแบบนี้ให้ความสำคัญของการเป็นมนุษย์ตามความคิด

เชิงมานุษยวิทยา ตัวอย่าง การประเมินแบบนี้ คือ โมเดลการประเมินเชิงการตอบสนองของสแตคส์ (Stakes)³⁶

สรุปรูปแบบการประเมินที่สำคัญ ๆ แบ่งโดยอาศัยลักษณะพฤติกรรมเป็นหลักได้ 3 กลุ่ม คือ รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก รูปแบบการตัดสินใจคุณค่า และรูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ ส่วนการประเมินผลโครงการควรเป็นกิจกรรมเบ็ดเสร็จ คือ ไม่ใช่เพียงแต่ประเมินผลการดำเนินงาน เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ หรือระหว่างดำเนินงานโครงการเท่านั้น แต่จะต้องทำการประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง และผสมผสานใน 3 ลักษณะของการบริหารโครงการ

การประเมินรูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

รูปแบบที่เป็นที่ใช้ในการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ ในที่นี้ผู้วิจัยเลือก รูปแบบการประเมินที่เรียกว่า ชิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เป็นรูปแบบการประเมินที่มีแบบแผนอย่างชัดเจนและสามารถนำไปใช้ในการประเมินโครงการ ๆ ได้ อย่างกว้างขวาง มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมิน คือ การจัดหาข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนามาใช้ในการตัดสินใจ คุณค่าของการประเมินจะมากขึ้นยิ่งขึ้นอยู่กับข้อมูลสารสนเทศที่ได้มานั้น สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจมากขึ้นยิ่งใด

2. การประเมินเป็นกระบวนการที่เป็นวัฏจักร กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ครบวงจรของการดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ

3. กระบวนการประเมิน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การระบุ บรรยายข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 การจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

นำไปใช้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ กล่าวว่า การประเมินแบบ (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ไม่ใช่เป็นการประเมินแต่เพียงแต่ให้บรรลุวัตถุประสงค์เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียด เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการ ประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้ จุดเด่น จุดด้อย ของการประชุมเพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรม แผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งที่ และมีการประเมินรวมสรุป **หลังโครงการ**

³⁶ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, **ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษาในรวมบทความการประเมินโครงการ** (กรุงเทพฯ : สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 308.

ประเมิน สิ้นสุดลง แล้วบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมที่เหมาะสม กรอบความคิดการประเมินแบบซีบีพี CIPP Model จึงเป็นที่นิยมใช้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของ โครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารได้เป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบ จำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง³⁷

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้พัฒนาแนวคิดของวิธีการประเมินโดยอาศัยลักษณะของการแบ่งประเภทของการตัดสินใจโดยชี้ให้เห็นว่า ในการตัดสินใจในส่วนใดก็แล้วแต่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ได้ จากการใช้กระบวนการประเมินมาช่วยในการตัดสินใจ

มโนทัศน์เบื้องต้นของรูปแบบ CIPP นั้นประเภทของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องใช้สารสนเทศในการตัดสินใจแตกต่างกันด้วยซึ่งสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้จำแนกการตัดสินใจและการ ประเมินเพื่อการบริหารและการวางแผนไว้ 4 ประเภทดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับ นโยบายปรัชญา เป้าหมาย แรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการของบุคคลและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องตลอดจนแรงกดดันทางการเมืองสารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการ วางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อม ของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เป็นการประเมิน ที่มุ่งเน้นว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ แผนหรือโครงการที่เสนอเหมาะสมหรือไม่ควร ปรับปรุงตรงไหน สารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อเลือกแผนการจัด โครงการหรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินขณะดำเนินงาน หรือประเมินในเชิงความก้าวหน้าหรือประเมิน เพื่อปรับปรุงโครงการในวงจรการบริหารโครงการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคจุดเด่นจุดด้อยเป็นการประเมินเพื่อหาสาเหตุควรทำการประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อส่งผล ต่อการบรรลุเป้าหมายของโครงการนั่นเองสารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ การควบคุมหรือปรับปรุงแก้ไขวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมทันที่ในขณะทีโครงการนั้นกำลังดำเนินอยู่

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลหลังจากการ ดำเนินงานโครงการสิ้นสุดลงแล้วประกอบด้วยการประเมินผลลัพธ์ (Output

³⁷ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, **ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษาในรวมบทความการประเมินโครงการ** (กรุงเทพฯ: สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 184-194.

Evaluation) ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการและประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) สารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจคุณค่าของผลผลิตของโครงการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อการตัดสินใจว่าควรคงไว้ปรับขยายหรือล้มเลิกโครงการ

พิสนุ พงศ์รี ได้กล่าวว่า สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้พัฒนาของรูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (CIPP Model) โดยใช้กระบวนการในการวิเคราะห์สิ่งที่ผู้ประเมินจะประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ ในการเลือกต่าง ๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่ารูปแบบการประเมิน CIPP (Context In Process Product Evaluation)

รูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับการพัฒนาการของโครงการได้ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินในช่วงนี้ เพื่อเป็นการวางแผนเป็นกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการในการจัดทำสิ่งต่าง ๆ อาจจะเป็นโครงการกิจกรรมหลักสูตร ซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินบริบทนั้น เป็นการประเมินความต้องการที่จำเป็น เพื่อกำหนดการดำเนินงาน โดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะการใช้การบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวังของบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวังกับที่เป็นจริง รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังดังกล่าว

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบด้านความพร้อมของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการทั้งปริมาณและคุณภาพ และตลอดจรรระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด วิธีการประเมินใช้บรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่รวมทั้งกลยุทธ์และกระบวนการในการดำเนินงานที่เป็นไปได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการเพื่อศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศมาปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันที่

3. การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ เพื่อที่จะตอบคำถามให้ได้ว่า การดำเนินโครงการได้ประสบความสำเร็จ

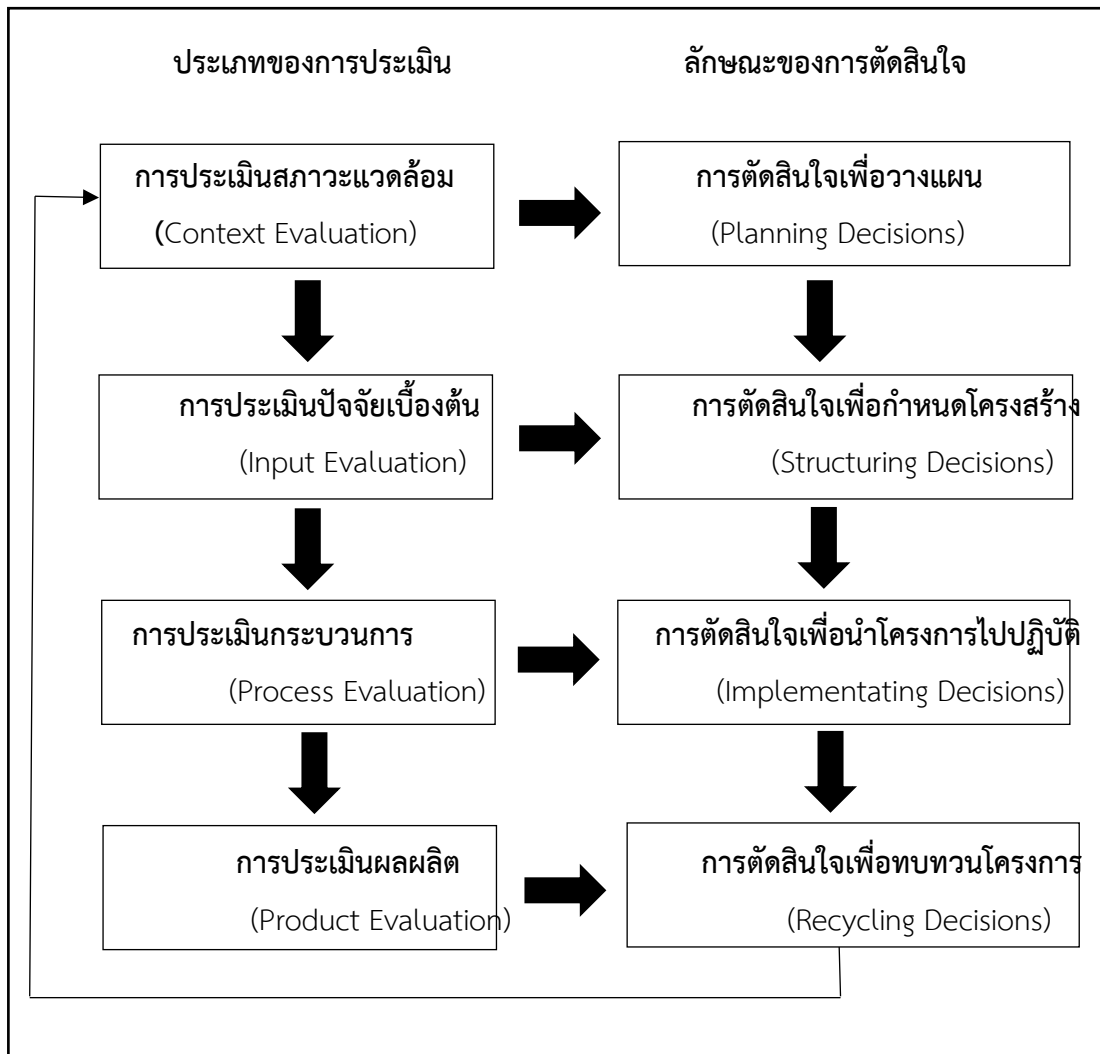

ตามที่วางแผนไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการนี้จะพิจารณาผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการในทุก ๆ ด้าน ซึ่งมักจะใช้เทคนิคในการติดตามผลหรือประเมินผลด้วยการติดตามหลังโครงการเสร็จ หรือการศึกษาย้อนรอย (Follow Up Study หรือ Tracer Study) ผลการประเมินจะให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรจะคงปรับ ขยายโครงการ หรือควรหยุดโครงการตามเวลาที่กำหนด หรือควรยกฐานะเป็นโครงการประจำ เป็นต้น

การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่าง ๆ เพราะเป็นการประเมินที่ให้สารสนเทศที่ครอบคลุมและมีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบด้วย การนำรูปแบบการประเมินนี้ไปใช้โดยไม่ครบตามขั้นตอนด้วย การตัดสินใจประเมินปรับออกไป ทำให้สารสนเทศที่ได้ลดคุณค่าลง และมีผลต่อการตัดสินใจได้ สำหรับรูปแบบการประเมินแบบนี้ แสดงผังแผนภูมิที่ 2³⁸

³⁸ พิสนุ พองศรี, เทคนิควิธีการประเมินโครงการ (กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์, 2551), 130-131.

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)
ที่มา Danial .L. Stufflebeam, Educational Evaluation and decision Making, 1997.³⁹

³⁹เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, การประเมินโครงการและแนวคิดปฏิบัติ (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2542), 27

การประเมินรูปแบบของครอนบาค (Cronbach)

ครอนบาค (Cronbach) ได้เสนอแนวคิดการประเมินยุทธศาสตร์ของการตัดสินใจ การประเมินตามแนวคิดของครอนบาค คือ การรวบรวมข้อมูลและใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการทางการศึกษา โดยที่โครงการจะมีขอบเขตครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ทาง การศึกษา อาจจะเป็น สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรหรือประสบการณ์ การเรียนที่สถานศึกษาจัดให้กับ ผู้เรียน การประเมินจะเกี่ยวข้องกับตัดสินใจหลายเรื่องจึง จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหลาย ๆ ด้าน การประเมินจึงประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน และ ใช้เทคนิควิธีที่แตกต่างกัน เช่น กรณีการประเมินหลักสูตร หรือการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่ง จึงไม่ควรใช้การสอบวัดผลการเรียนของผู้เรียน หรือเข้ารับการฝึกอบรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรจะใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือวัดหลายชนิด⁴⁰

ครอนบาค (Cronbach) ได้เสนอให้ประเมิน 4 ด้านคือ

1. การศึกษากระบวนการ (process studies) เป็นการประเมินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอน โดยการ เก็บข้อมูลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน มุ่งเน้นการประเมินความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร หรือ ความก้าวหน้าของโครงการขณะที่กำลังดำเนินการอยู่
2. การวัดความสามารถทั่วไป (proficiency measures) เป็นการประเมินความสามารถของนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ครอนบาคให้ความสำคัญกับคะแนนรายข้อมากกว่า คะแนนรวม เพราะคะแนนรวมจะบอกถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรหรือโครงการ แต่ไม่ให้ สารสนเทศที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรหรือโครงการ จึงควรวัดความสามารถทุกด้าน ไม่วัดเฉพาะ วัดอุปประสงค์เท่านั้น แต่อาจจะวัดสิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือจากหลักสูตรหรือโครงการได้ ถ้าหากประสงค์ที่จะวัด
3. การวัดเจตคติ (attitude measures) เจตคติเป็นผลส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมของโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมโครงการที่มี เจตคติที่ดีต่อสิ่งใดก็จะมี ความสนใจและอยากทำสิ่งนั้น ๆ การวัดเจตคติสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น
4. การติดตามผล (follow-up studies) เป็นการประเมินคุณภาพของหลักสูตร หรือโครงการ โดยดูผลที่เกิดขึ้นในภาพรวมว่า ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรหรือโครงการนั้นสามารถนำ ความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เพียงใด ผลการติดตามนี้มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตร

⁴⁰Cronbach, L.J. w, “Coursus Improvement Evaluation.” **Educational evaluation : Theory and pratice** (CA: Wadworth, 2004), 16-17.

และรายวิชาที่เรียน หรือโครงการได้น้อย เพราะมักไม่ทันการณ์และไม่ทราบว่าจำเป็นต้องปรับปรุง หลักสูตรหรือรายวิชาหรือ โครงการในส่วนใดบ้าง แต่จะมีประโยชน์ต่อการวางแผนหลักสูตรหรือ โครงการใหม่ต่อไป

การประเมินรูปแบบของโปรวัส (Provus)

โปรวัส (Provus) เสนอรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจว่า จะทำต่อหรือ ยกเลิกโครงการ เขาเน้นความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้อง (Discrepancy Model) เป็นการเปรียบเทียบ Actual Performance กับ Desired Performance หรือ Standard โดยเขาเชื่อว่าการประเมินเป็นกระบวนการที่เน้นหาสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดจากโครงการกับมาตรฐาน หรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Standard or Criteria)

2. ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดกับโครงการมาตรฐานที่กำหนดไว้ การประเมินโครงการเป็นการเป็นการค้นหาข้อบกพร่องจากการสอดคล้อง และความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่เกิดจากโครงการกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ โปรวัส ได้วางแนวการประเมินโครงการเป็นลำดับขั้น เพื่อการตัดสินใจ 4 แนวทาง คือ

1. ควรดำเนินการต่อไปเพราะประสบความสำเร็จ
2. ควรยุติเพราะโครงการล้มเหลว
3. ควรปรับปรุงส่วนที่บกพร่องแล้วปรับปรุงใหม่
4. ยกเครื่องใหม่เริ่มตั้งแต่ขั้นออกแบบโครงการ

วิธีการประเมิน มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นนิยามโครงการ (Program Definition) เป็นขั้นตอนเข้าใจในโครงการให้กระจ่างได้แก่ ทางด้านวัตถุประสงค์ กิจกรรม บุคลากรพร้อมด้วยทรัพยากรอื่น ๆ และขณะเดียวกันก็ให้กำหนดสิ่งที่เป็นมาตรฐานหรือเกณฑ์เพื่อไว้เปรียบเทียบขั้นเตรียมการโครงการ (Program Installation) เป็นการเตรียมการประเมินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการสอนของครู ความรู้ความสามารถของนักเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่อยู่ในโครงการว่าได้ตามมาตรฐานกำหนดไว้หรือไม่ มีความสอดคล้องหรือมี ความแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร

ขั้นเตรียมการตามโครงสร้าง (Program Process) ได้แก่ การตรวจสอบว่า กระบวนการต่าง ๆ ที่ดำเนินไปตามหน่วยต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด ได้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไรขั้นนี้เน้นวิธีการทำงาน การประสานงาน การสั่งการ เป็นต้น

ผลิตผลโครงการ (Program Product) ได้แก่การพิจารณาเป็นภาพรวมว่า ผลิตผลจากโครงการได้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ แต่ละระดับได้ผลเข้ากับมาตรฐานที่ตั้งไว้จนพอจะยอมรับได้หรือไม่⁴¹

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมิน CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และ ผลผลิต (Context Input Process and product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัยเป็นสำคัญ รูปแบบการประเมินที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเพื่อดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้

การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น

1. ด้านบริบท (Context Evaluation) ได้แก่ ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของครู สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ ความเหมาะสมของบุคลากร ความเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน ความเหมาะสมของงบประมาณ และความพร้อมของสถานที่

3. ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ การจัดตารางสอนของพระอาจารย์ กับทางโรงเรียน การเตรียมตัวของผู้สอน การกำกับดูแล นิเทศ ติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการ และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมศึกษา

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นแนวทางในการส่งเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมให้เห็นเป็นรูปธรรม หากมนุษยย์มีการพัฒนาตนในแนวทางที่ดีตามหลักคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การ

⁴¹Provus,M, Discrepancy Evaluation for Education Program Improvement and Assessment.Berkerly (CA: McCuthen, 1971), 170-174.

พัฒนาตนเริ่มต้นจากการปลูกฝังความดีขึ้นในจิตใจ จนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการเสียสละ และมีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อการปฏิบัติตนตามความดีงามแห่งจริยธรรม ที่เป็นแนวทางให้ทุกคนได้ปฏิบัติตนให้เกิดความสุข

ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของคุณธรรมจริยธรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้

ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมไว้ ดังนี้

คุณธรรม ความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง สภาพคุณงามความดี⁴² เป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ความหมาย ได้แก่

1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ
2. การรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ และอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรม คือ จริยธรรมที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น การเป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ และมีความรับผิดชอบต่อ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่ยอมรับว่าสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ และความดีที่แท้จริงต่อสังคม อันได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาคุณธรรมนั้นนับว่าเป็นค่านิยมเช่นกัน⁴³

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี ได้กล่าวว่า คุณธรรม เป็นความดีอันสูงสุดที่ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงามของคนทั่วไป ซึ่งวางอยู่ในจิตสำนึก ความรู้สึกรับผิดชอบต่อคนนั้น อันเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของบุคคลให้แสดงออกตามที่ตนปรารถนา⁴⁴

⁴²ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 291.

⁴³กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย (กรุงเทพมหานคร: ครูสภา), 2539).

⁴⁴วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอห้วยซัน จังหวัดกาฬสินธุ์.” ปรินญาณิพนธ์, ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550.

พระวิจิตรธรรมาภรณ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และเป็นสุภาพชน เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกรับผิดชอบ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่วโดยประการต่าง ๆ เมื่อจิตเกิดคุณธรรมขึ้นแล้ว จะทำให้เป็นผู้มีจิตใจดีและคิดแต่สิ่งที่ดี จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้มีคุณธรรม”⁴⁵

จากความหมายของ “คุณธรรม” ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความสำนึกในจิตใจของบุคคลในทางที่ดีงาม สภาพคุณงามความดีภายในบุคคล เป็นความจริงแท้หรือสัจธรรมที่ทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนในกรอบที่ดีงาม มีจิตใจเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข มีความรัก เมตตา ปราถนาดี ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน อันเกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผล ส่งผลต่อความคิดที่ดี นำไปสู่การกระทำและความประพฤติในทางที่ดี เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

จริยธรรม ความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง หมายถึง ธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ⁴⁶

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมนั้นว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถ้าคนในสังคมใดมีจริยธรรมสูง สังคมนั้นจะมีแต่ความเจริญ ผู้ที่มีจริยธรรมสูง จะประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีและบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าอันพึงประสงค์⁴⁷

บราวน์ (Brown) ให้ความหมายของ จริยธรรม หมายถึง กฎระเบียบต่างๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด⁴⁸

โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิหน้าที่อย่างเท่าเทียม โดยมีได้หมายถึง กฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับรู้ในทุกสถานการณ์ไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน⁴⁹

⁴⁵พระวิจิตรธรรมาภรณ์, ความหมายของคุณธรรม. เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://portal.tebyan.net/Portal/Culture/>

⁴⁶ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 214.

⁴⁷กรมวิชาการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบ (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ), 2542: 43

⁴⁸Brown, R., *Social Psychology*. (New York, The Free Press., 1968).

⁴⁹Kohlberg, L., *Moral Stage and Moralization : The Cognitive Development Approach*, Moral Development and Behavior. Ed. by Thomas Lickona. (NewYork : Holt Rinehart and Winston., 1976).

วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี ให้ความหมายของ คุณธรรมและจริยธรรมไปด้วยกันว่า เป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีและการตัดสินใจเลือกกระทำ หรือแก้ปัญหาที่แสดงถึงการมีจริยธรรมที่สูงกว่าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติให้อยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็น⁵⁰

จากความหมายของ “จริยธรรม” ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักประพฤติกฎปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับการทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์และสอดคล้องกับมาตรฐานที่สังคมอันเป็นที่ยอมรับของสังคมของกลุ่มคนหรือกลุ่มบุคคล

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 2542 หน้า 3) บัญญัติถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับคนไทยไว้ใน มาตรา 6 ซึ่งได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ให้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข⁵¹ ดังนั้นจึงเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญและจำเป็นที่ถูกระบุไว้ในกฎหมายการศึกษาของชาติ

ป่วย อึ้งภากรณ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาไว้ว่า การศึกษาควรมีจุดมุ่งหมาย ต่อไปนี้

1. เพื่อที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม เป็น พลเมืองดี มีความคิดชอบ ทำชอบ ประพฤติชอบ

2. ควรจะอบรมนักเรียน รวมทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยให้รู้จักใช้ความคิด รู้จัก บำรุง สติปัญญาให้เฉียบแหลมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์แก่ตนและแก่ประชาชน

3. ฝึกนักเรียนให้มีความรู้สำหรับใช้ประกอบอาชีพ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมได้ แสดงทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า การศึกษาอบรมดังกล่าว ไม่ได้จำกัดอยู่ในสถานศึกษาเท่านั้น โดยเฉพาะ ในหัวข้อที่ 1 ควรจะได้รับการอบรมจากทางบ้าน ข้อนี้สำคัญมาก แม้จะเป็นเรื่องที่อยู่ แต่ด้วยสมัยปัจจุบัน พ่อแม่ผู้ปกครอง มักโยนความรับผิดชอบไปให้ครู อาจารย์ และสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับวิชาการและวิชาชีพตามข้อ 2 และ

⁵⁰วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, “จริยธรรมในเด็กและเยาวชน,” วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 15, 1 (กันยายน 2552): 16-27.

⁵¹ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116/ตอนที่ 74 ก/หน้า 3/19 สิงหาคม 2542

ข้อ 3 ผู้ใดได้รับการศึกษาในระดับต่ำก็จะได้รับประโยชน์น้อย แต่ถ้าการศึกษาสูงขึ้นไปก็จะได้รับประโยชน์เพิ่มพูนขึ้น แต่หากผู้ใดมีสันดานเลวและบกพร่องในข้อ 1 คือ ปราศจากความซื่อสัตย์สุจริตและศีลธรรม คุณประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อ 2 และข้อ 3 ย่อม กลายเป็นโทษ และในบางกรณีย่อมกลายเป็นโทษมหันต์⁵²

วสิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม ดังนี้

1. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของ ปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้

2. การพัฒนาบ้านเมืองต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อม ๆ กับการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่น ๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเปล่าและเกิด ผลเสียเป็นอันมากทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุข การที่เศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรม ประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรม กอบโกยทรัพย์สินเป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไปขาดความเมตตาปราณี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

3. จริยธรรม มิได้หมายถึง การถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมการทำ หน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผลถูกต้อง ตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้น จะเห็นว่าจริยธรรมจึงจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดด้วยจริยธรรม

4. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุ มาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้วมามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต

5. จริยธรรมสอนให้เราเลิกดูหมิ่นกดขี่คนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็น บุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้าหากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหังอวดดีหรือก้าวร้าว ผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มาก ๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตาม

⁵²ปวย อังภากรณ์, **ทัศนะว่าด้วยการศึกษา** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง) 2545, 3-4.

ความจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ⁵³

จากความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ อันก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ให้เกิดมีในตัวบุคคลมากที่สุด หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น

แนวคิดและทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรมไว้ ผู้วิจัยแยกเป็น 6 ส่วน คือ กลุ่มแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด กลุ่มแนวคิดจิตพิสัย กลุ่มแนวคิดพฤติกรรมนิยม กลุ่มแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มแนวคิดสังคมวิทยา และกลุ่มแนวคิดทางศาสนา ดังนี้

1. กลุ่มแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด

1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Jean Piaget)

เพียเจต์ (Jean Piaget) กล่าวว่า ขั้นตอนของการพัฒนาทางด้านจริยธรรมมีความคล้ายคลึงกับขั้นตอน การพัฒนาทางด้านสติปัญญาของเด็ก โดยเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กมีความสัมพันธ์มี ความสอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ซึ่งการพัฒนานั้นเกี่ยวข้องกับการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม การที่เด็กได้คบเพื่อนหรือเล่นกับเพื่อน (peer interaction) ก็มีความสำคัญมาก ต่อการพัฒนาจริยธรรม โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้ คือ

ก) ขั้นก่อนจริยธรรม (pre-moral stage) ในช่วงสี่ปีแรกของชีวิตเด็กยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ ของสังคม และไม่รู้ว่าจะเปรียบหรือกฎต่าง ๆ มีไว้เพื่ออะไร หรือรู้ก็น้อยมาก เด็กวัยนี้จะเล่นโดยไม่คำนึงถึง กฎกติกาใด ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าแนวคิดที่ว่าอะไรผิดอะไรถูก ได้รับการเริ่มฝังรากมาบ้างตั้งแต่วัย ทารก

ข) ขั้นรู้ความหมายของจริยธรรม (moral realism) เป็นการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในช่วง อายุห้าถึงเจ็ดปี ขั้นตอนนี้หรืออาจเรียกว่าขั้นยอมรับกฎเกณฑ์ระเบียบ (Stage of heteronomous morality) การที่เด็กจะตัดสินใจว่าอะไรผิดมากหรือน้อย จะ

⁵³ วุฒิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทองกวาว) 2541, 106-107.

ถือเอาขนาดของความเสียหายที่เด็กได้ทำไป คือทำของเสียหายมากก็ผิดมาก ทำของเสียหายน้อยก็ผิดน้อย ส่วนในเรื่องของเจตนาจะทำผิดหรือไม่ได้ เจตนาที่เด็กไม่คำนึงถึงในวัยนี้

ค) ชั้นระยะช่วงต่อระหว่างขั้นที่ 2 และขั้นที่ 4 (transitional stage) เป็นการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในช่วงอายุเจ็ดถึงเก้าปีโดยประมาณ เด็กในวัยนี้จะมีการเล่นกับเพื่อน คบเพื่อนและผูกความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น ใกล้ชิดกับเพื่อนมากขึ้น เด็กเริ่มมีการให้และรับระหว่างกันและกัน เด็กในวัยนี้จะรู้ว่าการทำผิดจะต้องได้รับโทษเป็นการตอบแทน

ง) ชั้นพิจารณาจริยธรรม จากความเกี่ยวข้อง (stage of moral relativism) เป็นขั้นพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กอายุประมาณ 10 ถึง 11 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มพัฒนาจริยธรรมขั้นสูงระดับมีความคิดว่าอะไรผิดอะไรถูกโดยใช้เหตุผล โดยคำนึงถึงความยุติธรรมในความคิดอ่านของเขา เด็กมีเพื่อนมากขึ้นและสังคมกับเพื่อนมากขึ้น เด็กเริ่มมี กฎเกณฑ์ มีความคิดของตัวเอง หรือยึดหลักแห่งตน (autonomous moral thinking) เด็กจะพิจารณาจากผลที่เกิดจากการกระทำของตนด้วย เด็กโตจะตัดสินใจผิดถูกจากสถานการณ์และความเกี่ยวข้องของสถานการณ์หรือความเกี่ยวข้องของเหตุการณ์นั้นกับบุคคล เด็กวัยนี้ยังเชื่อว่า กฎระเบียบต่าง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้บ้าง ตามแต่สถานการณ์และการยอมรับหรือการตกลงกันในกลุ่มกับเพื่อน ๆ เช่น ในการเล่นเกม เป็นต้น ในเรื่องเกี่ยวกับกฎระเบียบเด็กถือว่าเป็นผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในสังคม จึงอาจเปลี่ยนแปลงได้⁵⁴

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ศึกษาเหตุผลของคำตอบและจัดลำดับการพัฒนาจริยธรรมออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ รวมสามระดับ แต่ละระดับแบ่งเป็นสองขั้นตอน รวมมีระดับการพัฒนาจริยธรรมทั้งหมด 6 ขั้นตอน โดยเรียงลำดับตั้งแต่เด็กไปจนถึงระดับผู้ใหญ่ ดังนี้

ระดับ 1 : ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (pre-conventional level) เป็นระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างมี เหตุมีผลหรือก่อนกฎเกณฑ์สังคม เด็กส่วนใหญ่ที่อยู่ในระดับนี้จะมีอายุต่ำกว่าเก้าปี การคิดเหตุผลทางจริยธรรมของเด็กยังอาศัยรูปธรรมและทัศนคติของแต่ละคน การคิดเหตุผลทางจริยธรรมที่เป็นนามธรรมได้ จะต้องมียุติและการพัฒนาทางสังคมและสติปัญญาที่สูงกว่าระดับนี้ เหตุผลทางจริยธรรมที่เป็นรูปธรรม คือ เหตุผลที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือจับต้องได้ กฎระเบียบของสังคมที่เด็กในระดับนี้ ยึดถือทั้งหมดมาจากคำสั่งสอนแนะนำของพ่อแม่หรือครู ทั้งนี้การพัฒนาจริยธรรมระดับนี้แบ่งออกเป็นสองขั้นตอน

⁵⁴ Piaget. J., *Moral Development and Moral Education*, เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.tigger.uic.edu/~lnucci/MoralEd/overview.html>

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนหลบหลีกการลงโทษ (punishment and obedience orientation) เป็นขั้นการปรับตัวตามการถูกลงโทษหรือการยอมทำตาม เชื่อฟังตามคำสั่ง เด็กมีเหตุผลที่จะกระทำความดี เพราะไม่อยากถูกลงโทษ เด็กวัยนี้ (อายุสองถึงเจ็ดปี) จะยังไม่สนใจในความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนถือผลประโยชน์ของตน เป็นขั้นตอนที่ถือเอา (individualism) ผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่หรือเป็นหลัก เด็กในวัยนี้จะตัดสินใจเอาทางเลือกที่คิดว่าถูกและมีความเหมาะสมทางจริยธรรม โดยขึ้นอยู่กับความสนใจของเขา ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ดั่งามถูกต้องตามเหตุผล ของเด็กจะขึ้นอยู่กับรางวัลตอบแทนหรือคำชมเชย หรือสิ่งตอบแทนต่าง ๆ เช่น ขนม หรือ เงินที่ได้รับจากการกระทำ ในขั้นตอนนี้เด็กยังยึดตนเองเป็นใหญ่หรือเป็นศูนย์กลาง (egocentrism or egoistic orientation) อยู่มาก ดังนั้น ช่วงวัยนี้เด็กจะยังไม่สนใจพิจารณาเหตุผลของเด็กคนอื่นและเหตุผลทาง จริยธรรมที่เด็กคนอื่นเห็นว่าดั่งามถูกต้อง อาจไม่ตรงหรือขัดกับเด็กคนอื่น

ระดับ 2 : ระดับตามกฎเกณฑ์ (conventional level) เป็นระดับมีกฎเกณฑ์ทางสังคม คนหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ในสังคมส่วนใหญ่ จะมีการพัฒนาจริยธรรมอยู่ในระดับนี้มีเหตุผลของการตัดสินใจว่า อะไรดั่งามที่เกี่ยวข้องกับการเห็นชอบของผู้อื่นด้วย บุคคลที่อยู่ในการพัฒนาจริยธรรมระดับนี้ เริ่มใช้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมมากขึ้น มากำหนดความถูกต้องและความดีตามควร ทั้งนี้เหตุผลทางจริยธรรม นี้แบ่งได้เป็นสอง ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนคล้อยตามผู้อื่นเป็นระดับคล้อยตามความคาดหวังทางสังคมหรือการยอมรับของกลุ่ม (mutual interpersonal normative morality) ผู้ที่พัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ใน ขั้นตอนนี้ (อายุ 10-13 ปี) ต้องการการยอมรับของกลุ่มว่าเป็นคนดี บุคคลในระดับนี้ จะกระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวัง ผู้ที่อยู่ในขั้นตอนนี้จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้เขามีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม การกระทำความดีหรือไม่ดี ยังคำนึงถึงเจตนาด้วย เหตุผลในการที่เขาตัดสินใจดีหรือถูกต้องจะพิจารณาจากการที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าเขาเป็นคนดี

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนทำตามระเบียบของสังคม (law and order orientation) เป็น ระดับการปรับตัวให้เข้ากับกฎหมายและระเบียบของสังคม ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ดั่งาม ที่ถูกต้อง ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามระเบียบ ประเพณี การเคารพกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้หรือตั้งไว้เป็นสำคัญ (social system and conscience) บุคคลในระดับนี้จะมองสังคมอย่างเป็นระบบ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อให้สถาบันของสังคมดำรงอยู่ต่อไป เช่น ชายไทยที่บวชเรียนระยะหนึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติตามดั่งาม มีน้อยรายมากที่บุคคลอาจหลีกเลี่ยงใน

การปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อกฎหมายนั้นขัดกับหน้าที่ทางสังคม และการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำความดี

ระดับ 3 : ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (post Conventional level)

เป็นระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม เป็นระดับพัฒนาการทางจริยธรรมที่มีวิจารณญาณอย่างมีหลักการ ซึ่งเป็นพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับสูงสุด มีผู้ใหญ่ที่พัฒนาทางจริยธรรมถึงระดับนี้จำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้ผู้ที่พัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในระดับนี้ จะต้องไม่เห็นแก่ตัวเอง มีวิจารณญาณในกฎเกณฑ์ และจะต้องประพฤติตามหลักปฏิบัติของจริยธรรมเท่านั้น มีจิตสำนึกของตนเองในการรู้สึกผิดชอบชั่วดี ต้องมีพฤติกรรมที่ดีงาม บุคคลสามารถเรียนรู้และพัฒนาจริยธรรม ปฏิบัติดี ปฏิบัติงามด้วยตนเอง ในลักษณะที่เป็นสากลนิยมได้แบ่งการพัฒนาจริยธรรมระดับนี้ออกเป็นสองขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนทำตามสัญญาของสังคม (social contract orientation) เป็นการปรับตัวปฏิบัติตามสัญญาของสังคม บุคคลในขั้นนี้มีพฤติกรรมที่ต้องดีงาม ขึ้นอยู่กับระเบียบ ประเพณี และกฎเกณฑ์ของสังคมที่กำหนดไว้ มีจิตสำนึกที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของสังคมเป็นสำคัญ มีความเชื่อมั่นว่ากฎหมายเป็นหลักยึดให้ทำดี และจำเป็นต้องปฏิบัติตามแม้จะขัดกับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ มีความเข้าใจถึงเหตุผลในการทำสิ่งที่ถูกต้อง และปฏิบัติตามกฎหมายเพราะเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า กฎหมายตราขึ้นก็เพื่อสวัสดิภาพของประชาชนทั่วไป

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นตอนยึดอุดมคติสากล (universal principles underlying moral reasoning) เป็นขั้นการยึดถือคุณธรรมที่ได้รับการยอมรับเป็นคุณธรรมสากลหรือขั้นหลักการจริยธรรมสากล โดยเชื่อว่าความดีงามความถูกต้องที่เป็นสากลเป็นที่ยอมรับจากคนส่วนมากทั่วโลกและทุกสังคม⁵⁵

2. กลุ่มแนวคิดจิตพิสัย

นักคิดกลุ่มจิตพิสัย มุ่งอธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลโดยมองว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระดับคุณภาพของการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ(Affective Domain) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้คือ ทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจ จุดเน้นสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้ด้านจิตใจจะครอบคลุมความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ลักษณะนิสัยของบุคคล และเชื่อว่าการเกิดเจตคติ และการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรมของบุคคล มีขั้นตอนสำคัญดังนี้

⁵⁵Kohlberg, L., *Theories of Development*, เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.faculty.plts.edu/gpence/html/kohlberg.htm>

1. ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้า นั้นว่าคืออะไร แล้วจะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น
2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจ ยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้า นั้น ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว
3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกัน ในสังคม ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของการยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อ แล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น
4. ขั้นจัดระบบ (Organizing) เป็นการสร้างแนวคิดและจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้น ซึ่งจะรวบรวมค่านิยมเหล่านั้น โดยอาศัยความสัมพันธ์กับสิ่งที่ยึดถือ เพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไป แต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับค่านิยมใหม่ หรืออาจจะยอมรับค่านิยมใหม่โดยยกเลิกค่านิยมเก่าไปก็ได้
5. ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการนำค่านิยมที่ยึดถือ นั้นมาใช้ เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัวของตน ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม

จากแนวคิดจิตพิสัยจะเห็นได้ว่าในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น สิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลก็คือ จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อม แล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ จากนั้นขยายกลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นค่านิยม และยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติ ซึ่งจะเป็ นควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคน คนจะรู้ดีรู้ชั่วอย่างไรนั้น ก็เป็นผลของพฤติกรรมด้านนี้ การเรียนรู้ด้านจิตใจของบุคคลนั้น โดยแนวทางในการพัฒนาจะมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป เริ่มจากการให้บุคคลมีโอกาสรู้ และสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝัง มีโอกาสในการตอบสนองต่อสิ่งที่สนใจ เห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอและทำยที่สุดก็คือการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

3. กลุ่มแนวคิดพฤติกรรมนิยม

นักคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยมเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและจะแปรเปลี่ยนไปตามผลที่ได้รับ จากการกระทำที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนั้น ซึ่งผลจากการกระทำนั้นมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ผลประเภทเสริมแรง ซึ่งทำให้พฤติกรรมนั้นมีอัตราเพิ่มขึ้น และผลประเภทถูกลงโทษ ซึ่งทำให้พฤติกรรมนั้นมีอัตราลดลงหรือหมดไปสำหรับวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมนั้น พบว่า สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลได้ด้วยกระบวนการปรับพฤติกรรมโดยใช้ตัวเสริมแรง หรือตัวลงโทษเป็น

เครื่องมือในการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลดหรือขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ตามขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. บังชี้หรือกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน และมีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้

2. ใช้แรงเสริมที่เหมาะสมและถูกหลักการโดยตัวเสริมแรงที่นำมาใช้อาจเป็นตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น การให้คำชมเชย ยกย่อง ให้ความสนใจให้เกียรติ เป็นต้น หรืออาจเป็นตัวเสริมแรงที่เป็นรางวัล สิ่งของ หรือเบี้ย (Token) ที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ผู้ปรับพฤติกรรมต้องการ หรืออาจจะให้แรงเสริมโดยการให้ทำ กิจกรรมอื่นที่ชอบทั้งนี้วิธีการเสริมแรงที่ใช้ต้องเหมาะสมกับอายุของผู้รับการปรับพฤติกรรม

3. ติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการปรับพฤติกรรม เมื่อมีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้น ควรให้แรงเสริมทันทีในช่วงแรกๆของการปรับพฤติกรรม แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งแล้วการให้แรงเสริมควรจะเปลี่ยนเป็นแบบครั้งคราว เพื่อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่อย่างถาวร จากแนวคิดพฤติกรรมนิยมจะเห็นได้ว่า ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น ต้องกำหนดพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่จะพัฒนาให้ชัดเจน สามารถวัดและสังเกตได้ โดยวิธีการสำคัญในการพัฒนาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตาม แนวคิดนี้คือ การปรับพฤติกรรมที่อาศัยตัวเสริมแรง หรือตัวลงโทษเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

4. กลุ่มแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า แนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์เป็นแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายสาเหตุพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมมาเป็นกรอบในการกำหนดสาเหตุต่าง ๆ ของพฤติกรรม⁵⁶ ซึ่งตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคล มีอย่างน้อย 4 สายหลัก ดังนี้

1. สาเหตุฝ่ายสถานการณ์ ซึ่งได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่รอบตัวบุคคล เช่น ปทัสถานทางสังคม การสนับสนุนจากบุคคลรอบตัว เป็นต้น

2. สาเหตุฝ่ายจิตลักษณะเดิม ซึ่งเป็นจิตลักษณะหรือบุคลิกภาพที่ติดตัวมา หรืออาจเกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม เช่น สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม สติปัญญา ค่านิยม เป็นต้น

⁵⁶ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, “รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เพื่อการวิจัยสาเหตุของพฤติกรรมและพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์,” วารสารทันตภิบาล 10, 2 (พ.ค.-ส.ค. 2541): 105-108.

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุฝ่ายสถานการณ์กับฝ่ายจิตลักษณะเดิม ซึ่งเรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical Interaction)

4. สาเหตุฝ่ายจิตลักษณะตามสถานการณ์หรือที่ เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์ภายในตน (Organismic Interaction) เช่น เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือความเครียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น

ส่วนทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนั้นที่เชื่อว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนดีและคนเก่งนั้นก็เหมือนกับผลไม้บนต้น ซึ่งการที่จะทำให้ผลไม้บนต้นมีผลใหญ่ และหวานอร่อยนั้น ลำต้นและรากของต้นนั้นก็ต้องสมบูรณ์ โดยลำต้นของต้นไม้ก็เปรียบได้กับลักษณะทางจิตใจของบุคคล ได้แก่

1. ทักษะ คุณธรรม ค่านิยม ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่กำลังศึกษา
2. เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเห็นแก่ผู้อื่นมากกว่าการเห็นแก่ตนเอง
3. ลักษณะมุ่งอนาคตสามารถคาดการณ์ไกลและควบคุมตนให้อดได้รอได้อย่างเหมาะสม
4. ความเชื่ออำนาจในตนว่าทำได้ดี ทำชั่วต้องได้รับโทษ
5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือความมุ่งมั่นบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ส่วนรากของต้นไม้จริยธรรมก็เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ คือ สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งลักษณะของบุคคลทั้ง 8 ประการนั้น ถ้าพิจารณาตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมก็คือ จิตลักษณะเดิมที่ติดตัวมากับมนุษย์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ซึ่งเป็นผลของจิตลักษณะเดิมของบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับลักษณะของสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลประสบอยู่และเป็นสถานการณ์ที่เกิดพฤติกรรมเป้าหมายนั้นนั่นเอง

สำหรับวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์นั้นพบว่า ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนานั้น นักพัฒนาจริยธรรมจะต้องตอบคำถามอย่างน้อย 3 ข้อต่อไปนี้

1. จะต้องพัฒนาอะไร
2. จะพัฒนาโดยมีขั้นตอนอย่างไร
3. จะพัฒนาอย่างไร

หลังจากนั้นจึงนำคำตอบที่ได้มาประมวลเพื่อวางแผนและดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลต่อไป⁵⁷

5. กลุ่มแนวคิดสังคมวิทยา

⁵⁷ ดวงเดือน พันธุนาวิน, “การพัฒนาจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน,” วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล 10, 2 (ม.ค.- มี.ย. 2537): 29-46.

แนวคิดสังคมวิทยา เป็นแนวคิดที่เน้นการศึกษากระบวนการปฏิสังสรรค์ และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มองค์กรและสังคม ซึ่งตามแนวคิดนี้มองว่าการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น เกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นความคิดของ มนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และ ปัญหาที่ประสบ ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป

มันน และคณะ (Munn and others) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐาน จารีต ประเพณี ขนบธรรมเนียม และการประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ จากการเรียนรู้นี้จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ ค่านิยม เจตคติ แรงจูงใจ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมของตน รวมทั้งได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ ซึ่ง กระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้ จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา⁵⁸

บลูม และเซลซนิค (Bloom & Selznick) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการที่สำคัญตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมให้กับบุคคล ได้แก่ พ่อแม่ ครู เพื่อน พระ และ สื่อมวลชน⁵⁹

งามตา วุฒินานนท์ กล่าวว่า สำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตาม แนวคิดสังคมวิทยาสามารถทำได้หลายวิธี ดังสรุปได้ ต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ถือเป็นบอกรบกกกล่าวอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ ซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นวิธีที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางบุคลิกภาพและการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของบุคคล
2. การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ ถือเป็นบอกรบกกเลี้ยงดูแบบไม่รู้ตัว กล่าวคือ บุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่และซึมซับเข้าไปในจิตใจจนหล่อหลอมมาเป็นบุคลิกภาพของบุคคล
3. การอบรมสั่งสอนจากครู ถือเป็นบอกรบกกชี้แนะแนวทางหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินเข้าสู่ปัญญา ครูถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่รับช่วงต่อจากพ่อแม่ เป็นผู้ที่

⁵⁸ Munn, N. L., Fernald, L. D., & Fernald, **Introduction to psychology.** (Boston, Houghton Mifflin. P.S., 1969).

⁵⁹ Bloom, L., & Selznick, P., **Sociology.** (New York, Harper & Row., 1968).

อิทธิพลในการหล่อหลอมขัดเกลา ลักษณะนิสัยของนักเรียนและมีบทบาทในการเป็นตัวอย่างให้แก่ นักเรียนในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ

4. การอบรมสั่งสอนจากพระ ถือเป็น การช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยหลักคำสอนและการจัดกิจกรรมทางศาสนา

5. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ถือเป็น การพัฒนาและสร้างอัตมโน ภาพแห่งตนที่แตกต่างจากพ่อ แม่ และครู เป็นการเปิดโอกาสที่สำคัญในการฝึกหัดทักษะในการสว มบทบาทของบุคคล และให้บุคคล ได้เรียนรู้บทบาท และค่านิยมทางสังคมที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการสอน

6. การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ถือเป็น การให้ตัวอย่างที่สำคัญที่จะ ช่วยให้คุณสามารถรับรู้ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและสิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อ ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม⁶⁰

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวคิดสังคมวิทยา เป็นความคิดของมนุษย์โดย มนุษย์และเพื่อมนุษย์ ความคิดที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา จะกระทำโดยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ และเชื่อว่ากระบวนการทางสังคมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ พ่อแม่ ครู เพื่อน พระ และสื่อมวลชน ซึ่ง ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดนี้จึงเชื่อว่า เกิดมาจากการที่บุคคลได้รับการขัด เกลาทางสังคมผ่านตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ

6. กลุ่มแนวคิดทางศาสนา

การศึกษาศาสนา เพื่อให้รู้ถึงความเป็นมาและกระบวนการของศาสนาซึ่ง จำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ โดยเฉพาะทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่ถือว่า มีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ และเป็นการศึกษาข้อเท็จจริงทางสังคม

ภัทรพร สิริกาญจน กล่าวว่า ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันสามารถแก้ไข หรือบรรเทาเบาบางลงได้ด้วยศาสนา เนื่องจากต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในสังคมนั้นมาจากการ กระทำของมนุษย์ การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ไขที่ตัวมนุษย์เอง ศาสนาทุกศาสนาที่ชาวไทยนับถือกันล้วน มีแนวคำสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาปัจเจกบุคคลด้านจิตสำนึกและเจตคติ และส่งเสริมการพัฒนา ปัจเจกบุคคลในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น เมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาตน ได้ก็สามารถช่วยตนเองได้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสงบสุข และสามารถนำตนไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด ในปัจจุบัน ศาสนาจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

⁶⁰งามตา วนินทานนท์, “ชุดงานวิจัยเพื่อสร้างดัชนีคุณภาพชีวิตครอบครัวไทยและประยุกต์ใช้ ผลวิจัย,” วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 16, 1 (มกราคม 2553): 17-40.

1. การพัฒนาบุคคลด้านจิตสำนึกและเจตคติหลักคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ และเป็นหลักในการกล่อมเกลายบุคคลให้มีความสำนึกและเจตคติที่ถูกต้องดีงาม ศาสนาเป็นเครื่องต่อต้านและกำจัดสัญชาตญาณฝ่ายต่ำของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ลดทอนกิเลสตัณหา ความเห็นแก่ตัวและการประทุษร้ายผู้อื่น ไม่เพียงแต่เท่านั้นศาสนายังส่งเสริมคุณธรรมของมนุษย์ในทางสร้างสรรค์ ให้มนุษย์มีความรัก ความเมตตา ความเสียสละ และความสงบเยือกเย็นตลอดจนพร้อมที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. การพัฒนาบุคคลในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในพุทธศาสนามีหลักธรรมหลายข้อ ที่ส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นด้วยดี โดยพุทธศาสนามีหลักการว่าหากบุคคลคิดดีมีใจเป็นกุศลแล้ว ย่อมพูดดีและทำดี บุคคลผู้พัฒนาความคิดจิตใจของตนเองแล้วจึงเป็นผู้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุขและทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้⁶¹

จากหลักคำสอนทางศาสนาดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามนุษย์เมื่อเริ่มฝึกฝนเรียนรู้แล้วย่อมมีปัญญาเพิ่มพูนขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้ มีความเจริญทั้งในทางนามธรรมและวัตรธรรมซึ่งทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลผู้ที่ยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนนั้น ๆ เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ โดยที่ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่การที่บุคคลเห็นความสำคัญ และยอมรับในหลักการปฏิบัติตามหลักคำสอนนั้นเพื่อที่จะนำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติ และในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป ซึ่งวิธีการที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลโดยอาศัยหลักคำสอนทางศาสนานั้นก็ขึ้นอยู่กับหลักคำสอนของแต่ละศาสนาว่ามีสาระสำคัญและมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้บุคคลเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม

จากแนวคิดและทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ทราบว่าแต่ละกลุ่มแนวคิดมีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นก็จะเป็นไปสู่นโยบายและวิธีการ ในการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลที่ต่างกันด้วย

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมเอาไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มี ปัญญา

⁶¹ ภัทรพร ศิริกาญจน, **ความรู้พื้นฐานทางศาสนา** (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), 127-129.

มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดกับ
ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มี
วินัยและ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การ
แก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึด
มั่นในวิถี ชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และ
พัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันใน
สังคมอย่างมีความสุข

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือคุณธรรม 8 ประการ ได้แก่ 1.รักชาติศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็น
ไทย และ 8. มีจิตสาธารณะ⁶²

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า ต้องดำเนินการ
พัฒนาร่วมกันทั้งระบบในโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน โรงเรียน ได้แก่
ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สำหรับขั้นตอนในการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม
ในโรงเรียนมี 7 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาปัญหาเพื่อกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน

2. จัดตั้งองค์กรในโรงเรียน และพัฒนาบุคลากร

3. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน

4. จัดตั้งองค์กรนักเรียน

5. จัดกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายพัฒนาคุณลักษณะด้าน

จิตพิสัย

6. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

⁶²กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551,
(กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ, 2551).

7. ประเมินผล⁶³

มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้อธิบายหลักการสำคัญ สำหรับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนคุณธรรม ดังนี้

1. กิจกรรมที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ต้องปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน สร้างเสริมคุณลักษณะของการทำงานร่วมกันสร้างสรรค์ ค่านิยมที่ดีงามของกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลมีความสามัคคี มีน้ำใจที่ดีต่อกันและมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
2. กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาได้คิดเป็น มีการตัดสินใจที่ทึ่ภายใต้เหตุผลที่สืบเสาะค้นหา เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำทักษะจากการเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
3. กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะชีวิต การรู้จักทำงานเป็นทีม ทักษะการร่วมกันแก้ปัญหา รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการสังเกตสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันฝึกทักษะชีวิต ความอดทน อดกลั้น การช่วยเหลือ มีน้ำใจ และจิตสาธารณะ
4. กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนคิดนักเรียนเลือก ลงมือทำ ประเมินผล และปรับแผนด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ด้วยความสุข โดยมีครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม
5. กิจกรรมที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนทุกคน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันวางแผน คิดวิเคราะห์ ระดมสมอง อภิปราย ลงมือปฏิบัติ สรุปความรู้ถอดบทเรียนที่ได้รับ ช่วยสร้างความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ ความมั่นใจในการแก้ปัญหา และร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดีงามด้านคุณธรรม
6. กิจกรรมที่สะท้อนบริบทจริงของโรงเรียน สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่และชีวิตจริงของนักเรียน ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน รวมทั้งชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายโรงเรียน คุณธรรม
7. ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งเป็นการ ประเมินการปฏิบัติตนของนักเรียน (Performance Assessment)

⁶³กระทรวงศึกษาธิการ, แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ, 2561).

8. กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน และการเรียนการสอนในสาระวิชาหลักต่าง ๆ ได้ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ตามสาระวิชา ได้ฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรม ฝึกการทำงานเป็นทีม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของการทำงานเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความมั่นใจในตนเอง รู้จักดูแลตนเองให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ⁶⁴

จางง์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้ให้ความหมายแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมว่า เป็นกระบวนการในการปลูกฝังให้เกิดความเจริญงอกงามทางจริยธรรมแก่บุคคล ให้มีความประพฤติและปฏิบัติสอดคล้องกับหลักศีลธรรมอันดีงามทางศาสนา ซึ่งแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจิตใจ (spiritual development) อันเป็นกระบวนการในการสร้างจิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกที่รับผิดชอบและรู้จักแยกแยะสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเองให้เกิดขึ้นอย่างถาวรในจิตใจของบุคคล โดยกระบวนการในการพัฒนาคุณธรรมมี 7 ขั้นตอน รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมี ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดตัวบุคคลและกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไปก็คือ บุคคลที่มีปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ เป็นกลุ่มบุคคลหรือตัวบุคคลซึ่งล่วงละเมิดบรรทัดฐานที่ดีงามเป็นประจำ จนบุคคลอื่นรู้สึกว่าเป็นคนมีปัญหาด้านความประพฤติ จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมใหม่ ให้เป็นผู้มีพฤติกรรมเป็นปกติเหมือนบุคคลปกติมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบ

สำหรับบุคคลผู้รู้ตนเองและยอมรับจุดบกพร่องทางคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง กล่าวได้ว่า เป็นบุคคลที่มีความสามารถทางอารมณ์สูง มีวุฒิภาวะทางจิตใจและทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ยิ่ง โดยทั่วไปบุคคลมักชอบปฏิเสธจุดบกพร่องของตนเอง แม้ว่ามีคนอื่นชี้ให้เห็นหรือยืนยันด้วย พยายามหลักฐานอื่นใดก็จะไม่ยอมรับ การที่บุคคลไม่ยอมรับตนเองว่ามีจุดบกพร่องทำให้เกิดปัญหา ความขัดแย้งทั้งระหว่างตนเองกับจิตสำนึกและระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น

ส่วนกลุ่มบุคคลอื่นที่แวดล้อมตนนั้นมีหลายระดับ ระดับที่ใกล้ชิดที่สุด คือ บุคคลในครอบครัวเดียวกัน เพื่อนสนิทในที่ทำงาน ระดับที่ห่างออกไป คือ บุคคลที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วยเป็นครั้งคราว ตลอดจนบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องทั้งโดยอาชีพการงานและภารกิจใด ๆ แต่เป็นบุคคลที่อยู่ในสังคม เดียวกันและขยายไปถึงบุคคลที่อยู่ในสังคมอื่นหรือในประเทศอื่นกลุ่มเป้าหมายนี้หากพิจารณาในแง่ ปัญหาทางพฤติกรรมจะมี 4 ประเภท คือ

⁶⁴ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, คู่มือจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ), 2559, 28-30.

ประเภทแรก บุคคลที่มีความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมและมีความประพฤติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่มีปัญหาทางพฤติกรรม กลุ่มนี้มีความพร้อมที่จะยอมรับสิ่งที่ดีและไม่มีปัญหาทางด้านจริยธรรม

ประเภทที่สอง บุคคลที่มีความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมแต่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ชอบฝ่าฝืนจัดเป็นผู้มีปัญหาทางพฤติกรรมจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

ประเภทที่สาม บุคคลที่ไม่มีความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม แต่ปฏิบัติตามตัวอย่างและคำแนะนำของผู้รู้โดยเคร่งครัด เป็นกลุ่มไม่มีปัญหาทางพฤติกรรมมากนักแต่ถ้าได้รับการชักจูงในทาง ผิดจะก่อปัญหาทางพฤติกรรมได้

ประเภทสุดท้าย บุคคลที่มีความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมและไม่ยอมรับตัวอย่างที่ดีหรือ คำแนะนำที่ดีจากผู้รู้ โดยล่วงละเมิดหลักการทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำจัดเป็นกลุ่มบุคคลที่มี ปัญหาทางพฤติกรรมมากที่สุด หากไม่รีบจัดการแก้ไขจะก่อปัญหาความเดือดร้อนแก่ส่วนรวม

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจน ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง สภาพการประพฤติปฏิบัติอันไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคม จำเป็นต้องรีบแก้ไข มิฉะนั้นจะนำความเดือดร้อนมาสู่ส่วนรวม ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมมีหลายระดับและมักจะ เชื่อมโยงกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนา อบรม และแก้ไขให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนว่า ปัญหาของคุณธรรม จริยธรรมคืออะไร มีลักษณะอย่างไรและมีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร สาเหตุเกิดจากอะไร ข้อเท็จจริงเบื้องต้นเหล่านี้ ต้องศึกษาออกมาให้เห็นชัดเจนก่อนจะวางแผนดำเนินการปลูกฝังอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยทั่วไปเป้าหมายของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมักจะกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เช่น การเพื่อบรรลุถึงความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม เพื่อบรรลุถึงการมีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อบรรลุถึงรูปแบบบุคลิกภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความคิดเห็น ความรู้สึก และการแสดงออกอันไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่พึงปรารถนาของสังคมให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมบัญญัติไว้ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานในองค์การให้เป็นที่ยอมรับปรารถนาแก่ทุกฝ่าย เพื่อปลูกฝังความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและการเสียสละให้บังเกิดแก่บุคลากรในองค์การ เพื่อลดระดับความตึงเครียดทางอารมณ์ และความไม่พึงพอใจในงานและในชีวิตของบุคลากรในองค์การให้น้อยลง

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนกำหนดวิธีการและขั้นตอนการพัฒนา การวางแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่อยู่ในการวางแผนทางสังคม กล่าวคือ เป็น

กระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์ (international process) ที่หมายรวมถึงการศึกษาอย่างลึกซึ้ง การอภิปราย และการตกลงร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้คนจำนวนมากเห็นด้วยว่าอะไรเป็นสิ่งที่เหมาะสมดีงามสำหรับสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์ การประพุดติปฏิบัติต่อกันของมนุษย์ กำหนดวิธีการที่นำมาปฏิบัติคือ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่กลุ่มเป้าหมาย ให้มีความรู้ในวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำลังดำเนินอยู่อย่างชัดเจน และมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามโดยสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล หรือในองค์การที่รับผิดชอบต่อการดำเนินการพัฒนา นอกจากนี้ การมีหลักฐานวิชาการสนับสนุนว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่นำมาใช้นั้นเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับ ผ่านการค้นคว้าทดลอง จนทำให้ทราบว่าสามารถพัฒนาคุณลักษณะนั้น ๆ ได้จริงก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะประกันได้ว่าการพัฒนานั้น จะสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ เช่น การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้ลดความเห็นแก่ตัวและเห็นแก่พวกพ้องและเพิ่มพูนความสำคัญของ ส่วนรวมสังคมประเทศชาติ และมนุษยชาติมีวิธีการที่ผ่านการค้นคว้าทดลองว่าสามารถพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวได้หลายวิธี

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ ได้แก่ ขั้นตอนก่อนดำเนินการดำเนินการและหลังดำเนินการโดย

ขั้นตอนก่อนดำเนินการ เป็นการสร้างความรู้สึที่ดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แสวงหาความร่วมมือ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้มแข็งและมีความมั่นคงทางอารมณ์ โดยไม่หวั่นไหวไปกับกระแสต่อต้าน แสวงหาแหล่งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ กำหนดเวลาสถานที่ที่ดำเนินการบันทึกพฤติกรรม ของกลุ่มประชากรรวมทั้งความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้เปรียบเทียบในการ ประเมินผลหลังดำเนินการผ่านพ้นไปแล้ว

ขั้นดำเนินการ คือ สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรของกันและกัน ดูแลเอาใจใส่ต่อทุกคนด้วยความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อกันและกัน ควบคุมจัดการให้การดำเนินงาน เป็นไปตามโครงการอย่างจริงจัง หมั่นสอบถามและทบทวนกิจกรรมที่ดำเนินไปแต่ละวันตลอดเวลา เสียงสะท้อนกลับในเชิงลบแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็จะต้องให้ความ

ขั้นหลังดำเนินการจะเป็นการวิเคราะห์ผลและประเมินผลของการดำเนินการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ผลและประเมินผลของการดำเนินการ การวิเคราะห์ผล (analysis) คือ การตรวจสอบผลอย่างละเอียดถี่ถ้วน (Comprehensive examination) ตรวจสอบข้อดีและข้อด้อยของโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางความก้าวหน้าของโครงการกระบวนการวิเคราะห์ผลของโครงการที่ได้ดำเนินไปแล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคล หรือองค์การที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการใด ๆ ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของ กลุ่มเป้าหมายว่ามีความพึงพอใจกับโครงการที่ได้ดำเนินไปแล้วมากน้อยเพียงใดและ

มีปัญหาอุปสรรค อะไรบ้างทำให้ผู้อยู่ในโครงการไม่ได้รับความพึงพอใจ รวมทั้งความคิดเห็นต่าง ๆ
 ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นการสรุปผลการ
 พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการผ่านไป เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
 ของบุคคลต่อไป⁶⁵

การจัดกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษา

ความเป็นมาของธรรมศึกษา

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ได้อธิบายความเป็นมาของธรรมศึกษาว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือที่เรียกกันว่า นักธรรม ธรรมศึกษา เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวก และทั่วถึงอันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปการศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลีที่เรียกกันว่าการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไปจึงปรากฏว่า ภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย เป็นเหตุให้สังฆมณฑลขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนาทั้งในด้านการศึกษาการปกครอง และการแนะนำสั่งสอนประชาชน ดังนั้นสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสจึงได้ทรงดำริ วิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้นสำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรก นับแต่ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา โดยทรงกำหนดหลักสูตร การสอนให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัตถ์แต่งกระพุ้งธรรม

เมื่อทรงเห็นว่า การเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยดังนี้ได้ผล ทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยาก จึงทรงดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุสามเณรทั่วไปด้วย ประกอบใน พ.ศ. 2448 ประเทศไทยเริ่มมีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ซึ่งภิกษุทั้งหมดจะได้รับการยกเว้น ส่วนสามเณรจะยกเว้นให้เฉพาะสามเณรผู้รู้ธรรม ทางราชการได้ขอให้คณะสงฆ์ช่วยกำหนดเกณฑ์ของสามเณรผู้รู้ธรรม สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ จึงทรงกำหนดหลักสูตรองค์สามเณรผู้รู้ธรรมขึ้น ต่อมาได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์สามเณรผู้รู้ธรรมนั้น เป็นองค์นักธรรมสำหรับ

⁶⁵จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, เอกสารประกอบคณาบรรยายเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมคืออะไร

ภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือผู้บวชใหม่) ทั่วไป ได้รับพระบรมราชานุมัติ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454 และโปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคมปีเดียวกันโดยใช้วัดบวรนิเวศวิหารวัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานที่สอบ การสอบครั้งนี้ มี 3 วิชา คือ ธรรมวิภาคในนวกวาท แต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นใน อรรถกถาธรรมบท

พ.ศ. 2455 ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมให้เหมาะสมสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไปจะเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 อย่างคือ อย่างสามัญ เรียนวิชาธรรมวิภาค พุทธประวัติและเรียงความกระทู้ธรรม เพิ่มแปลอรรถกถาธรรมบทมีแก้อรรถ บาลีไวยากรณ์ และวินัยบัญญัติที่ต้องสอบทั้งผู้ที่เรียนอย่างสามัญและวิสามัญ

ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมอีกครั้ง กำหนดหมวดคิทธิปฏิบัติเข้าในส่วนของธรรมวิภาคด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการครองชีวิตฆราวาส หากภิกษุสามเณรรูปนั้น ๆ มีความจำเป็นต้องลาสิกขาออกไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เรียกว่า นักธรรมตรี การศึกษา พระธรรมวินัยแบบใหม่นี้ ได้รับความนิยมจากหมู่ภิกษุสามเณรอย่างกว้างขวางและเผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว เพียง 2 ปีแรกก็มีภิกษุ สามเณรสมัครเข้าสอบสนามหลวงเกือบพันรูป เมื่อทรงเห็นว่าการศึกษา นักธรรมอำนวยการคุณประโยชน์แก่พระศาสนาและภิกษุสามเณรทั่วไป ในเวลาต่อมา จึงทรงพระดำริขยายการศึกษา นักธรรมให้ทั่วถึงแก่ภิกษุทุกระดับ คือ ทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมโท สำหรับภิกษุชั้นมัชฌิมะ คือ มีพรรษาเกิน 5 แต่ไม่ถึง 10 และนักธรรมชั้นเอก สำหรับภิกษุชั้นเถระคือมีพรรษา 10 ขึ้นไป ดังที่เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์สืบมาตราบถึงทุกวันนี้

ต่อมาพระวรวงศ์เธอกรมหลวงชินวราวุฒินันท์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ทรงพิจารณาเห็นว่า การศึกษานักธรรมมิได้เป็นประโยชน์ต่อภิกษุสามเณรเท่านั้น แม้ผู้ที่ยังครองฆราวาสก็จะได้ประโยชน์จากการศึกษานักธรรมด้วย โดยเฉพาะสำหรับเหล่าข้าราชการครู จึงทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้น เรียกว่า ธรรมศึกษา มีครบทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกับหลักสูตรนักธรรมของภิกษุสามเณร เว้นแต่วินัยบัญญัติที่ทรงกำหนดใช้เบญจธรรมและอุโบสถศีลแทน ได้เปิดสอบธรรมศึกษาตรีครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2472 และเปิดสอบครบทุกชั้น ในเวลาต่อมามีฆราวาสทั้งชายและหญิงเข้าสอบเป็นจำนวนมากนับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธานุชาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันการศึกษาพระปฏิบัติธรรมแผนกธรรมนี้ มีพระพรหมมณี วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง ทั้งถือว่าเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาตั้งแต่ครั้งอดีตถึงปัจจุบัน⁶⁶

วัตถุประสงค์ของการศึกษาระรมศึกษา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้กำเนิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุการจัดตั้งแตกต่างจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศศรีลังกา และอาจสรุปได้ว่า การจัดตั้งโรงเรียนธรรมศึกษาในประเทศไทยนั้นสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมที่มีความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของเด็กและเยาวชน ได้วางวัตถุประสงค์หลักไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
2. เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
5. เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา⁶⁷

หลักสูตรธรรมศึกษา

ธรรมศึกษาชั้นตรี

1. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557 ในชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายไว้ 5 หมวด คือ

- 1.1 ทานวรรค
- 1.2 ปาปวรรค
- 1.3 ปุญญวรรค
- 1.4 สวรรค
- 1.5 สีลวรรค

ให้นักเรียนแต่งอธิบายให้สมเหตุสมผล อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบด้วย 1 สุภาษิต บอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย สุภาษิตที่อ้างมานั้นต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อ สมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ 2 หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

⁶⁶แม่กองธรรมสนามหลวง, เรื่อง สอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม (กรุงเทพฯ: การศาสนา) 2545, 183-185.

⁶⁷ดวงเดือน พิศาลบุตร, โรงเรียนวันอาทิตย์ (พระนคร: มงคลการพิมพ์), 2510, 6

2. วิชาธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

- 2.1 ทุกะ หมวด 2
- 2.2 ติกะ หมวด 3
- 2.3 จตุกกะ หมวด 4
- 2.4 ปัญจกะ หมวด 5
- 2.5 ฉักกะ หมวด 6
- 2.6 สัตตกะ หมวด 7
- 2.7 อัฏฐกะ หมวด 8
- 2.8 คิหิปฏิบัติ

3. วิชาพุทธ ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

- 3.1 ปุริมกาล
- 3.2 ปฐมโพธิกาล
- 3.3 มัชฌิมโพธิกาล
- 3.4 ปัจฉิมโพธิกาล
- 3.5 อปรกาล

4. ศาสนพิธี ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

- 4.1 อารัมภบท
- 4.2 องค์ประกอบของศาสนา
- 4.3 ประโยชน์ของศาสนาพิธี
- 4.4 บทที่ 1 การจัดโต๊ะหมู่บูชาและเครื่องสักการะ
- 4.5 บทที่ 2 การปฏิบัติพิธี
- 4.6 บทที่ 3 การบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 4.7 บทที่ 4 พิธีทำบุญเลี้ยงพระ
- 4.8 บทที่ 5 การถวายสังฆทาน
- 4.9 บทที่ 6 พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- 4.10 คำบูชา อาราธนา และถวายทาน

5. วิชาเบญจศีลเบญจธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

- 5.1 ศีลและวินัย
- 5.2 ความหมายของศีล
- 5.3 เจตนาเป็นศีล
- 5.4 วิรติ

- 5.5 ศิล 5 เป็นหลักประกันที่ดีของสังคม
- 5.6 การรักษาศิลเป็นการปรับพื้นฐานของคน
- 5.7 วัตถุประสงค์ของการรักษาศิล
- 5.8 ผลของการรักษาศิล
- 5.9 การสมათานศิล
- 5.10 อานิสงส์ของการสมათานศิลก่อนให้ทาน
- 5.11 วิธีสมათานและรักษาศิล
- 5.12 วิธีสมათานศิล 5
- 5.13 การรักษาศิล 5 กับการถึงพระรัตนตรัย
- 5.14 พระรัตนตรัย
- 5.15 คุณของพระรัตนตรัย
- 5.16 การถึงพระรัตนตรัย
- 5.17 เบญจศิล
- 5.18 เบญจธรรม⁶⁸

ธรรมศึกษาชั้นโท

1. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557
  - 1.1 อัตตวารรค คือ หมวดตน
  - 1.2 กรรมวารรค คือ หมวดกรรม
  - 1.3 ชันติวารรค คือ หมวดอดทน
  - 1.4 ปัญญาวารรค คือ หมวดปัญญา
  - 1.5 เสวนาวารรค คือ หมวดคบหา

ให้นักเรียนแต่งอธิบายเป็นทำนองเทศนาโวหาร อ่างสุภาชิตอื่นมาประกอบ ไม่น้อยกว่า 2 สุภาชิต และบอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาชิตนั้นด้วย ห้ามอ่างสุภาชิตซ้อนกันแต่จะอ่างซ้ำ คัมภีร์ได้ ไม่ห้ามสุภาชิตที่อ่างมานั้น ต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ 3 หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

2. วิชาธรรม ธรรมศึกษา ชั้นโท ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557
  - 2.1 ทุกะ หมวด 2
  - 2.2 ดิกะ หมวด 3

⁶⁸คณะสงฆ์และรัฐบาล, หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2558), 1.

2.3 จตุกกะ หมวด 4

2.4 ปัญจกะ หมวด 5

2.5 ฉักกะ หมวด 6

2.6 สัตตกะ หมวด 7

2.7 อัฏฐกะ หมวด 8

2.8 นวกะ หมวด 9

2.9 ทสกะ หมวด 10

3. วิชาอนุพุทธประวัติและศาสนพิธี ธรรมศึกษา ชั้นโท ฉบับปรับปรุง พ.ศ.

2557

3.1 พระอัญญาโกณฑัญญะ

3.2 พระอรุเวลกัสสปะ

3.3 พระสารีบุตร

3.4 พระโมคคัลลานะ

3.5 พระมหากัสสปะ

3.6 พระมหากัจจายนะ

3.7 พระอานนท์

3.8 พระอุบาลี

3.9 พระสิวลี

3.10 พระราहुล

3.11 พระมหาปชาบดีโคตรมีเถรี

3.12 พระเขมาเถรี

3.13 พระอุบลวรรณาเถรี

3.14 พระปฐาจาราเถรี

3.15 พระกีสาคโคตรมีเถรี

3.16 บัณทิตสามเณร

3.17 สังกัจจสามเณร

3.18 สุขสามเณร

3.19 วนวาสีตีสสามเณร

3.20 สุมณสามเณร

3.21 อนาถบิณฑิกเศรษฐี

3.22 จิตตคฤหบดี

- 3.23 ฉั่มมิกอุบาสก
- 3.24 วิสาขามหาอุบาสิกา
- 3.25 มัลลิกาเทวี
- 4. วิชาวินัย (อุโบสถศีล) ธรรมศึกษา ชั้นโท ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557
  - 4.1 ความหมายของอุโบสถศีล
  - 4.2 วัตถุประสงค์ของการรักษาอุโบสถศีล
  - 4.3 ประวัติความเป็นมาของอุโบสถศีล
  - 4.4 อานิสงส์ของอุโบสถศีล
  - 4.5 โทษของการไม่มีศีล
  - 4.6 วิรติ
  - 4.7 ประเภทของอุโบสถศีล
  - 4.8 อุโบสถศีลมีผลน้อยและมีผลมาก
  - 4.9 ความแตกต่างระหว่างอุโบสถศีลและศีล 5
  - 4.10 ระเบียบพิธีสมาทานอุโบสถศีล
  - 4.11 อุโบสถศีลกับพระรัตนตรัย
  - 4.12 การกล่าวถึงพระรัตนตรัยเป็นครั้งแรก
  - 4.13 ความหมายของพระรัตนตรัย
  - 4.14 ความเป็นหนึ่งแห่งพระรัตนตรัย
  - 4.15 พระรัตนตรัยเป็นสรณะที่ปลอดภัย
  - 4.16 การเข้าไปหาพระรัตนตรัย
  - 4.17 สรณะ
  - 4.18 ไตรสรณคัมภ์
  - 4.19 ไตรสรณคัมภ์ขาด
  - 4.20 ไตรสรณคัมภ์เศร้าหมอง
  - 4.21 โทษของการล่วงละเมิดสิกขาบท
  - 4.22 เวรของการล่วงละเมิดสิกขาบท
  - 4.23 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 1
  - 4.24 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 2
  - 4.25 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 3
  - 4.26 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 4
  - 4.27 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 5

4.28 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 6

4.29 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 7

4.30 อุโบสถศีลสิกขาบทที่ 8⁶⁹

ธรรมศึกษาชั้นเอก

1. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557 ในชั้นนี้
กำหนดขอบข่ายไว้

หมวด คือ

1.1 อัปมาทวรรค คือ หมวดไม่ประมาท

1.2 จิตตวรรค คือ หมวดจิต

1.3 ธรรมวรรค คือ หมวดธรรม

1.4 วิริยวรรค คือ หมวดความเพียร

1.5 สามัคคีวรรค คือ หมวดสามัคคี

ให้นักเรียนแต่งอธิบายเป็นทำนองเทศนาโวหาร อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบ ไม่น้อยกว่า 3 สุภาษิต และบอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย ห้ามอ้างสุภาษิตซ้ำกันแต่จะอ้างซ้ำ คัมภีร์ได้ ไม่ห้ามสุภาษิตที่อ้างมานั้น ต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้ กำหนดให้ เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ 4 หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

2. วิชาธรรม ชั้นเอก ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

2.1 ความรู้เบื้องต้น

2.2 ส่วนปรมัตถปฏิบัติ

2.3 ส่วนสังสารวัฏ

3. วิชาพุทธธานุพุทธประวัติและศาสนพิธี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

3.1 ปริเฉทที่ 1 ชาติกถา

3.2 ปริเฉทที่ 2 บรรพชา

3.3 ปริเฉทที่ 3 สัตตมหาสถาน

3.4 ปริเฉทที่ 4 ประกาศศาสนา

3.5 ปริเฉทที่ 5 ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ

3.6 ปริเฉทที่ 6 ศิษย์พราหมณ์พาวรี 16 คน

3.7 ปริเฉทที่ 7 ประทานการบวชด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา

⁶⁹คณะสงฆ์และรัฐบาล, หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นโท ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558), 1.

- 3.8 ปรีเฉพที่ 8 เสด็จเมืองกบิลพัสดุ์
- 3.9 ปรีเฉพที่ 9 เจ้าศากยะออกบวช
- 3.10 ปรีเฉพที่ 10 โปรดพระพุทมารดา
- 3.11 ปรีเฉพที่ 11 โปรดพระสาวก
- 3.12 ปรีเฉพที่ 12 เสด็จดับขันธปรินิพพาน
- 3.13 ปรีเฉพที่ 13 ภิกษุณี

4. วิชาวินัย (อุโบสถศีล) ชั้นเอก ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557 (กรรมบท)

- 4.1 ความสำคัญของกรรมบท
- 4.2 เรื่อง สัฎฐิฎฎเปรต
- 4.3 เรื่อง ลาซเทวธิดา
- 4.4 การให้ผลของกรรม
- 4.5 อุกุศลกรรมบท
- 4.6 กายกรรม 3
- 4.7 ปาณาติบาต การฆ่าสัตว์
- 4.8 ตัวอย่างโทษของปาณาติบาต เรื่อง นายโคฆาตกร์
- 4.9 อทินนาทาน การลักทรัพย์
- 4.10 ตัวอย่างโทษของอทินนาทาน เรื่อง เวมานิกเปรต
- 4.11 กาเมสุมิจฉาจาร การประพฤดิผิดในกาม
- 4.12 ตัวอย่างโทษของกาเมสุมิจฉาจาร เรื่อง นางกินนรีเทวี
- 4.13 วจีกรรม 4
- 4.14 มุสาวาท การพูดเท็จ
- 4.15 ตัวอย่างโทษของมุสาวาท เรื่อง กักการชาดก
- 4.16 ปีสุนววาจา การพูดส่อเสียด
- 4.17 ตัวอย่างโทษของปีสุนววาจา เรื่อง วัสสการพราหมณั
- 4.18 ผรุสววาจา การพูดคำหยาบ
- 4.19 ตัวอย่างโทษของผรุสววาจา เรื่อง โคนันทิวีสาล
- 4.20 สัมผัสปลลาปะ การพูดเพ้อเจ้อ
- 4.21 ตัวอย่างโทษของสัมผัสปลลาปะ เรื่อง บุรุชเปเลีย
- 4.22 วจีกรรมแสดงออกได้ 2 ทาง
- 4.23 มโนกรรม 3
- 4.24 อภิชณา การเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น

- 4.25 ตัวอย่างโทษของอภิขมา เรื่องนายภัตตภคิกะ
- 4.26 พยาบาท การคิดปองร้ายผู้อื่น
- 4.27 ตัวอย่างโทษของพยาบาท เรื่อง อชครเปรต
- 4.28 มิจฉาทิฎฐิ การเห็นผิดจากคลองธรรม
- 4.29 นียตมิจฉาทิฎฐิ 3
- 4.30 ตัวอย่างโทษของมิจฉาทิฎฐิ
- 4.31 เรื่อง ปุณณกัสสปะ เจ้าลัทธิผู้ถืออภิกิริยทิฎฐิ
- 4.32 เรื่อง มัคขลิโคสาล เจ้าลัทธิผู้ถือเหตุกทิฎฐิ
- 4.33 เรื่อง อชิตเกสกัมพล เจ้าลัทธิผู้ถือนัตถิกทิฎฐิ
- 4.34 มโนกรรมเป็นไปทางทวาร 3
- 4.35 โทษของอกุศลกรรมบถ
- 4.36 พฤติกรรมที่เป็นบาป 4 อย่าง
- 4.37 คนชั่วยิ่งกว่าคนชั่ว
- 4.38 กุศลกรรมบถ 10
- 4.39 ธรรมจரியสมจரியาทากายกรรม 3
- 4.40 ธรรมจரியสมจரியาทางวจีกรรม 4
- 4.41 ธรรมจரியสมจரியาทางมโนกรรม 3
- 4.42 อานิสงส์ของกุศลกรรมบถ
- 4.43 อุปนิสัย
- 4.44 กุศลกรรมบถโดยอาการ 5⁷⁰

การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

กรมการศาสนา ได้จัดทำหลักสูตรฉบับกรมการศาสนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 เป็นหลักสูตรกลาง เพื่อให้มีหลักการสอนแบบเดียวกัน โดยลักษณะของหลักสูตร ประกอบด้วย วิชาบังคับ 3 วิชา คือ วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธี เวลาเรียนและทำการสอนปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ต้องมีเวลาสอนไม่น้อยกว่า 160 ชั่วโมง หรือ 40 วัน อาทิตย์ละไม่ต่ำกว่า 4 ชั่วโมง

⁷⁰คณะสงฆ์และรัฐบาล, หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นเอก ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558), 1.

ด้านการสอนของพระอาจารย์หรือครูผู้สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น มีการประชุมสัมมนาผู้บริหารหรือผู้สอน ได้พิจารณาแนวทางในการเรียนการสอนของโรงเรียนธรรมศึกษา ดังนี้คือ

1. ควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนให้เข้าใจหลักการสอนและวิธีสอน
  2. ครูเตรียมการสอนให้พร้อมก่อนเข้าไปสอนในห้องเรียน
  3. ครูควรคำนึงถึงวุฒิภาวะ และความพร้อมของเด็ก
  4. จัดสถานที่เรียนและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม
  5. ขณะสอนครูควรใช้ภาษาง่าย ๆ ให้เหมาะสมกับสภาวะของเด็ก
  6. ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในทุกกรณี
  7. ควรจัดตารางวัดให้นักเรียนที่เรียนดีและประพฤติดี
  8. การสอนครูควรมีการเล่นิทานที่มีคติสอนใจประกอบการสอน
  9. ครูควรจัดการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อย
  10. จัดสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียนให้แก่เด็ก
  11. ควรใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน
  12. ควรใช้วิธีสอนแบบสร้างบทบาทสมมติ
  13. ควรมีกิจกรรมพิเศษเสริมในห้องเรียน เช่น การร้องเพลง ปาฐกถาธรรม
- ตอบปัญหาแข่งขัน
14. ควรให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
  15. จัดทัศนศึกษาเป็นบางโอกาส
  16. ครูควรรักษาเวลาและหน้าที่ของตนด้วยจิตสำนึกอยู่เสมอ⁷¹

การเรียนการสอนในโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ แม้จะเป็นการศึกษาทางด้านหลักธรรมและศาสนาเป็นหลัก แต่ถ้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างเคร่งเครียดมุ่งเฉพาะทางด้านวิชาการ อย่างเดียวย่อมไม่ได้ผล เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ได้ศึกษาวิชาศาสนา และศีลธรรมในโรงเรียนตาม ย่อมเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น การให้นักเรียนได้มีการเรียนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักเรียนสนใจและศึกษา วิชาศาสนา และศีลธรรมด้วยความสนุกและเกิดผลดี

การวัดและประเมินผล โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ มีระบบการสอนและการวัดผล เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป การวัดผลการศึกษาที่

⁷¹กรมการศาสนา, ศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา (กรุงเทพฯ: อีระพงษ์การพิมพ์), 2528: 88-96.

ปฏิบัติกันอยู่มี 2 อย่าง คือ การวัดความรู้ความเข้าใจ และการวัดที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม การวัดความรู้ความเข้าใจที่ใช้กันอยู่ทั่วไปได้แก่การใช้ข้อสอบแบบต่าง ๆ ทั้งปรนัยและอัตนัย โดยมีวัตถุประสงค์จะทราบถึงความรู้ความเข้าใจในบทเรียนและเป็นแบบที่ใช้กันมากที่สุดในโรงเรียน

ส่วนการวัดผลด้านการแสดงออกทางพฤติกรรมนั้น เป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องติดตามพฤติกรรมของนักเรียนเมื่อเรียนวิชาทางศาสนาแล้ว จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่การวัดทางด้านนี้จึงวัตถุประสงค์สำคัญทางโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้ใช้วิธีการหลายอย่างในการจูงใจให้นักเรียนประพฤติดี เช่น การชี้ให้เห็นตัวอย่างที่ดี การทำแบบอย่างที่ดีและการยกย่องชมเชยผู้ที่มีความประพฤติดีให้ปรากฏ

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ได้อธิบายวิธีการตรวจในสนามหลวงว่าการตรวจประโยคธรรมและธรรมศึกษาของสนามหลวงความประสงค์เพื่อทราบความรู้ของนักเรียนตามความเป็นจริง เป็นทางให้ผู้ศึกษาเจริญในวิชาคุณและจริยาสมบัติสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

ปัญหาที่ออกสอบ สนามหลวงแผนกธรรมได้รวบรวมขึ้นจากข้อสอบของพระกรรมกรหลายรูป มีกรรมการตรวจพิเศษคัดเลือกอีกชั้นหนึ่ง ถ้ามความจำบ้าง ความเข้าใจบ้าง การตรวจต้องถือแนวทางนี้เป็นเกณฑ์ตรวจ คำถามที่ถามความจำต้องตอบให้ตรงตามแบบ และอาจเหมือนกันได้หมดทุกคน ที่ถามความเข้าใจในทางที่ถูกที่ถูกมีได้อย่างเดียว แต่โวหารอาจต่างกัน ที่ถามความคิดเหตุผลย่อมมีได้คนละอย่างตามความคิดของแต่ละคน นี่เป็นประมาณในการตอบ คำเฉลยนั้นเป็นเพียงมติหนึ่งที่อาศัยหลักเป็นสำคัญ จะเกณฑ์ให้นักเรียนตอบตรงกันทุกข้อคงเป็นไปไม่ได้ เว้นไว้แต่ใจความสำคัญเท่านั้น ส่วนข้อสอบของธรรมศึกษาชั้น เว้นเรียงความแก่กระทุ้ธรรม ปัญหาที่ออกสอบเป็นแบบปรนัย คือเลือกคำตอบที่บอกมาแล้วในแต่ละข้อ แต่ต้องเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดในแต่ละข้อซึ่งมีที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว นักเรียนจะต้องเลือกตอบข้อที่ถูกเท่านั้น เลือกตอบผิดเป็นไม่ได้คะแนนเป็นการถามทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความจำ และความคิดไปในตัวด้วยการตรวจก็เพื่อจะรู้ว่านักเรียนมีความรู้หลักธรรมวินัย ควรแก่การดำรงพระศาสนาหรือไม่ควรได้เป็นได้ ควรตกเป็นตก อย่างนี้เป็นทางเจริญวิทยาคุณของผู้ศึกษาต่อไปผู้ตรวจพึงตั้งใจอยู่ในมัชฌิมตฺตฺเบกขา วางตนเป็นกลาง ถือความจริงเป็นหลักถูก ว่าตามถูกผิด ว่าตามผิด ไม่ควรถืออคติอันทำให้เสียความเที่ยงธรรม มุ่งทำกิจพระศาสนาสงเคราะห์กุลบุตรให้ได้ความเสมอภาคทั่วกัน นักเรียนบางคน อยากได้จนเกินพอดี ถึงกับทำผิดระเบียบของสนามหลวง ลืมคิดถึงตนว่าเรียนธรรมสอบธรรม เป็นนักธรรม ลักษณะของตอบที่สอบทุจริต ดังนี้

1. ฉบับเดียวกัน ลายมือไม่เหมือนกัน หรือวันต้นอย่างหนึ่ง วันหลังอย่างหนึ่ง ซึ่งส่อว่าเป็นคนละคน เหล่านี้แปลว่าคนอื่นทำให้

2. คำตอบที่ต้องเรียงคำพูดมาก ๆ เหมือนกับฉบับอื่น อันส่อว่าไม่ใช่ความจำ ความรู้ อันเป็นสำนวนของตน นี้แปลว่าคนอื่นตอบหรือให้คนอื่นดูของตน

3. สอบโดยทำนองอย่างเขียนคำบอกเหมือนกันจริง ๆ เช่น ผิดเหมือนกัน ถูกเหมือนกัน แก้วเหมือนกัน ชิดฆ่าเหมือนกัน ตกข้อความเหมือนกัน นี่แสดงว่า มีผู้บอกให้ตอบ

4. ถ้าเห็นว่าทุจริตอย่างใดอย่างหนึ่ง จงลงเลข 0 นำเสนอประธานกรรมการเก็บรวบรวมไว้กับใบตอบคนเดียวกันเพื่อเป็นหลักฐาน⁷²

โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศคสาายาฯ

แบบเสนอโครงการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. ชื่อโครงการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
2. ลักษณะโครงการ ( ) ใหม่ (/) ต่อเนื่อง
3. กิจกรรมหลักอบรมและสอบธรรมสนามหลวง (ธรรมศึกษา)
4. กลุ่มงานที่รับผิดชอบโครงการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

5. สอนแนวปฏิบัติ
  - 5.1 จุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการข้อที่ 2
  - 5.2 นโยบาย สพฐ. ที่ 3
  - 5.3 ยุทธศาสตร์โรงเรียนที่ 1,3
  - 5.4 มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
มาตรฐานที่ .....
  - ตัวบ่งชี้ที่ .....

6. หลักการและเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการ ลงนามข้อตกลงจัดการเรียน “ธรรมศึกษา” ในสถานศึกษา โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของธรรมศึกษา เพราะจะเป็นการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ตลอดจนส่งเสริมให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดมั่นค่านิยมหลัก 12 ประการ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการพัฒนาให้นักเรียนทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร นักเรียนควรมีความรู้ในด้านคุณธรรม หลักพุทธธรรม ที่

⁷² สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, เรื่อง สอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม (กรุงเทพฯ: การศาสนา), 2545, 9-13.

ถูกต้องเป็นพื้นฐาน ซึ่งการสอบธรรมศึกษาของนักเรียน เป็นการประเมินความรู้ของนักเรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาตนเองได้

7. วัตถุประสงค์ของโครงการ

7.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อันมีผลต่อการส่งเสริมค่านิยมหลักในเรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภูมิใจใน ความเป็นไทย

7.2 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบ เรียบร้อยของสังคม เพื่อนำความรู้ไปสอบธรรมสนามหลวง

8. เป้าหมายของโครงการ

8.1 ด้านปริมาณ

1. นักเรียนสมัครเรียนธรรมศึกษาและเข้าสอบธรรมสนามหลวง ระดับธรรมศึกษาตรี ธรรมโทและธรรม ศึกษาเอก จำนวน 1,000 คน
2. ครูและบุคลากรสนใจสอบธรรมศึกษา

8.2 ด้านคุณภาพ

1. นักเรียนเห็นความสำคัญ สนใจในการสอบธรรมศึกษา และมีความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ถูกต้อง
2. นักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ

9. สถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

10. ระยะเวลาดำเนินการ

15 พฤษภาคม 2562 - 11 มิถุนายน 2563

11. งบประมาณ

50,000 บาท

12. วิธีดำเนินการ

ที่	กิจกรรม/ขั้นตอน	วัน/เดือน/ปี	ผู้รับผิดชอบ
1	ประชุมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เพื่อเขียนโครงการ	กันยายน 2562	คณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ
2	เสนอโครงการต่อผู้บริหารโรงเรียน	กันยายน 2562	นายสุรมิตร ศรีเสนพิลา
3	อนุมัติโครงการ	ตุลาคม 2562	ฝ่ายบริหาร

ที่	กิจกรรม/ขั้นตอน	วัน/เดือน/ปี	ผู้รับผิดชอบ
4	แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	15 พฤษภาคม 2562	นายทรรศรัล เผ่าพันธ์ น.ส.อัญชลี ล้อทอง ศักดิ์
5	ดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน		
	5.1 กิจกรรมอบรมเตรียมความพร้อมก่อนสอบธรรมศึกษา		
	ประชาสัมพันธ์และดำเนินการรับสมัครนักเรียน	1 มิถุนายน 2562 - 31 สิงหาคม 2562	คณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ
	แจ้งรายชื่อผู้สมัครสอบผ่านระบบออนไลน์ไปยังสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง	1 ตุลาคม 2562- 11 พฤศจิกายน 2562	นายทรรศรัล เผ่าพันธ์ และคณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ
	อบรมเตรียมความพร้อมก่อนสอบธรรมศึกษา	26-28 พฤศจิกายน 2562	คณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ
	5.2 กิจกรรมสอบธรรมสนามหลวง ปีการศึกษา 2562		
	สอบธรรมศึกษาชั้นตรี, โท, เอก	29 พฤศจิกายน 2562	คณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ
	ประกาศผลสอบธรรมศึกษา	15 มกราคม 2563	นายทรรศรัล เผ่าพันธ์
	มอบใบประกาศนียบัตรผู้สอบได้ธรรมศึกษา	มิถุนายน 2563	ครูผู้สอนวิชาสังคมฯ
	ติดตามผลพฤติกรรมนักเรียนหลังการดำเนินงาน	พฤศจิกายน 2563	ครูผู้สอนวิชาสังคมฯ

13. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

13.1 นักเรียนให้ความสนใจสมัครเรียนธรรมศึกษาและเข้าสอบธรรมสนามหลวง ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,000 คน

13.2 นักเรียนสอบได้ธรรมศึกษาตรี ธรรมศึกษาโท ธรรมศึกษาเอก ไม่น้อยกว่า 750 คน

14. การติดตามและการประเมินผล

14.1 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

15. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

15.1 ผู้เรียนเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

15.2 ผู้เรียนสอบผ่านธรรมศึกษา ร้อยละ 75

16. ผู้รับผิดชอบโครงการ

16.1 นายทรรศรัล เผ่าพันธ์

16.2 น.ส.อัญชลี ล้อทะนงศักดิ์

ผู้เสนอโครงการ

ผู้ตรวจสอบโครงการ

(นายสุริตร ศรีเสนพิลา)

(นางสาววีรารวรรณ โฆษิตสุคต)

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

หัวหน้างานแผนงานและจัดทำคำขอ

งบประมาณ

ผู้เห็นชอบโครงการ

(นางสาวอิสริย์ ต่านพิชิตชัย)

รองผู้อำนวยการโรงเรียน

ผู้อนุมัติโครงการ

ว่าที่ร้อยตรี

(พิชญุพล แต่งอ่อน)

ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

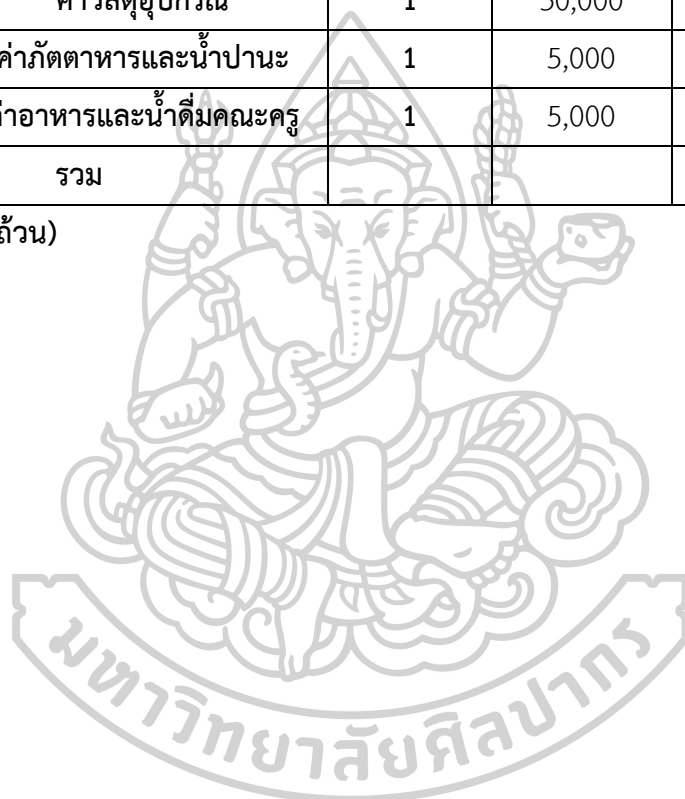
รายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายแนบท้าย

โครงการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

*****

ลำดับที่	รายการค่าใช้จ่าย	จำนวน	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน	
1	ค่าตอบแทนพระ วิทยากร	4	2,500	-	10,000
2	ค่าวัสดุอุปกรณ์	1	30,000	-	30,000
3	ค่าภัตตาหารและน้ำปานะ	1	5,000	-	5,000
4	ค่าอาหารและน้ำดื่มคณะครู	1	5,000	-	5,000
รวม					50,000

(ห้าหมื่นบาทถ้วน)

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา

ประวัติของโรงเรียนโดยสังเขป

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 92 หมู่ 3 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73170

ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2522 แรกเริ่มใช้ชื่อว่า “โรงเรียนบวรนิเวศพิทยา” ต่อมาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2524 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบวรนิเวศศาลายา นับตั้งแต่ ประกาศจัดตั้งโรงเรียนมาจนถึง พ.ศ. 2525 โรงเรียนก็ยังไม่ได้เปิดรับนักเรียนเนื่องจากมีปัญหาที่ดินจะก่อสร้างโรงเรียน

ต่อมาวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2525 รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปีเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ครบรอบ 200 ปี และได้กำหนดให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นอนุสรณ์ในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ด้วยโรงเรียนหนึ่งจึงได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียน ว่า “โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา” และได้เปิดรับนักเรียนใน ระดับมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา ซึ่งกรมสามัญศึกษา ได้แต่งตั้งให้นายอนันต์ คงถาวร ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบวรนิเวศ มารักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ ซึ่งในระยะแรก ได้อาศัยโรงเรียนวัดศาลวันเป็นสถานที่เรียนชั่วคราวพร้อมกันนี้ ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบพิเศษเป็นแบบรัตนโกสินทร์สมโภช 4 ชั้น 20 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง ในปีการศึกษาแรกมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 ห้องเรียน นักเรียน 137 คน ครู-อาจารย์ 11 คน สำหรับการบริหารราชการนั้นให้ขึ้นตรงต่อกรมสามัญศึกษา (ต่อมาวันที่ 20 กรกฎาคม 2525 กระทรวงได้สั่งให้การบริหารราชการขึ้นตรงต่อจังหวัดนครปฐม) ในปีการศึกษา 2526 โรงเรียนได้รับนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 335 คน ครู-อาจารย์ 17 แต่ยังอาศัยอาคารเรียนของโรงเรียนวัดศาลวันเช่นเดิมอยู่

ในปีการศึกษา 2527 อาคารเรียนแห่งใหม่ได้สร้างเสร็จจึงได้ย้ายมาเรียน ณ โรงเรียนปัจจุบันซึ่งเป็นที่ดินของวัดบวรนิเวศวิหาร มีเนื้อที่ 80 ไร่ 64 ตารางวา หลังจากที่ได้ย้ายมาอยู่ในที่แห่งใหม่นี้จำนวนนักเรียน ครู-อาจารย์ ได้เพิ่มขึ้นทุกๆปี โรงเรียนได้ขยายชั้นเรียนปีละ 1 ชั้น จนกระทั่งถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับชื่อปัจจุบันที่เป็นทางการคือโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายาในพระสังฆราชูปถัมภ์ เนื่องด้วยทางโรงเรียนได้ทูลเชิญ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เป็นองค์อุปถัมภ์และมีหนังสือตอบรับจากสำนักงานเลขาธิการสมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2534 ว่าพระองค์ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์

ต่อมาวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2535 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์เป็น โรงเรียนสังกัดส่วนกลางพิเศษ โดยสังกัดกลุ่มที่ 9 กรมสามัญศึกษา และในปีการศึกษา 2543 กรมสามัญศึกษาสั่งให้ยุบ

โรงเรียนในสังกัดส่วนกลางกลุ่มที่ 9 ทั้งหมดลง โดยให้ขึ้นตรงกับจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ ในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการตามโครงการ "หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน" ให้เป็นโรงเรียนในฝันของอำเภอพุทธมณฑล และปีการศึกษา 2549 โรงเรียนได้รับการยกย่องให้เป็น "โรงเรียนที่ได้รับความนิยมสูง" จากกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ปีการศึกษา 2552

ในปัจจุบัน มี ว่าที่ร้อยตรี พิษณุพล แต่งอ่อน ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีจำนวนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,628 คน ผู้บริหารจำนวน 4 คน ครู จำนวน 83 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 5 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 102 คน

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. ว่าที่ร้อยตรี พิษณุพล แต่งอ่อน ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ฯ

วุฒิกการศึกษา

- 1.1 ค.บ.วิทยาศาสตร์
- 1.2 ค.ม.บริหารการศึกษา

2. นายสมเกียรติ ฐานปัญญา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานงบประมาณ

วุฒิกการศึกษา

- 2.1 บธ.บ.การเงินการธนาคาร
- 2.2 ค.ม.บริหารการศึกษา

3. นางสาวอิสริย์ ด่านพิชิตชัยต์ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ

วุฒิกการศึกษา

- 3.1 วท.บ. วิทยาการคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ
- 3.2 ศษ.ม.บริหารการศึกษา

4. นางสาวธัญธรรณ์ สิมมา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานทั่วไป

วุฒิกการศึกษา

ศษ.ม.บริหารการศึกษา⁷³

⁷³โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายาฯ, ประวัติของโรงเรียนโดยสังเขป, เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <http://www.rsbs.ac.th/vision.html>

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ตามรูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่างานวิจัยที่กล่าวถึง การประเมินโครงการตามรูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มีหลายเรื่องด้วยกัน แต่มีชื่อวิจัยที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ มีรายละเอียด ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

พระสมุห์ประสิทธิ์ ปสิทธิโก (แสนด่าง) ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความรับผิดชอบตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านหลักนิติธรรม เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้ ด้านการส่งเสริมด้านความพอเพียง ด้านการส่งเสริมด้านความซื่อสัตย์ ด้าน การส่งเสริมด้านอุดมการณ์คุณธรรมและจริยธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ 2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านหลักความคุ้มค่ามีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2 ในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้ ด้านอุดมการณ์คุณธรรมสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้นิติธรรมประพฤติตนอยู่ใน กรอบกฎหมาย จารีต ประเพณีและพระธรรมวินัย รวมทั้งนำกฎหมายว่าด้วยพนักงานข้าราชการ หรือศาสนการมาใช้ในสถานศึกษา ด้านความกตัญญู สถานศึกษาควรรายงานการประเมินตนเองและรายงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเป็นความจริง และทุกขั้นตอนต้องยึดหลัก ความโปร่งใสตรวจสอบได้ ควรมีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกันและมีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความพอเพียง สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วน ร่วมและเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจ ให้

โอกาสคนทุกคนในองค์กรมีสิทธิและเสียงในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเกิดความสามัคคี ความรับผิดชอบสถานศึกษาควรมีความตระหนักในสิทธิหน้าที่การงานการอาชีพของตนเอง⁷⁴

นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม” ผลการวิจัยพบว่า 1. การประเมินบริบทของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นว่าโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ภาพรวมระดับความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมปรากฏว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน 2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นด้านความเหมาะสมและพอเพียงเกี่ยวกับวิทยากร งบประมาณ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนแต่ละกิจกรรมย่อย พบว่าความเหมาะสม/พอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกกิจกรรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน 3. การประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน ของโครงการในแต่ละโครงการย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกกิจกรรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน 4. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ 4.1 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน ยกเว้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับปานกลาง ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 4.2 ความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ในภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก⁷⁵

อมรรัตน์ วงศ์ศรียา ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา

⁷⁴ พระสมุห์ประสิทธิ์ ปสิทธิโก (แสนดวง), “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมใสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562), บทคัดย่อ.

⁷⁵ นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์. การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 2, (ฉบับที่ 4) 2562: บทคัดย่อ.

อุบลราชธานี เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพและปัญหาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 1.1 สภาพ คุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด พบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ หลีกเลี้ยงงานที่ตัวเองต้องรับผิดชอบ เช่น การทำความสะอาดเวรประจำวัน และบริเวณอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ไม่ส่งการบ้าน ไม่เก็บขยะ ไม่ช่วยผู้ปกครอง ทำงานบ้าน และขาดความรับผิดชอบในการทำงาน 2) ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่า นักเรียนบางส่วน ไม่แต่งกายตามระเบียบของโรงเรียนนักเรียนชายชอบเอาเสื้อออกนอก กางเกง ไม่เข้าแถวซื้อสินค้า ไม่เข้าแถวรับอาหารกลางวัน ไม่ทิ้งขยะลงในถังขยะ คู้กัน เสียงดังเวลาร่วมกิจกรรมเคารพธงชาติและร่วมกิจกรรมอื่น ๆ วางรองเท้าไม่เป็นระเบียบ เรียบร้อย ไม่เดินเป็นแถวเวลาเข้าชั้นเรียนและขึ้นรถกลับบ้าน 3) ด้านความมีจิตสาธารณะ พบว่านักเรียนบางส่วน ไม่ช่วยรักษาทรัพย์สินของส่วนรวมของโรงเรียน ไม่มีจิตสาธารณะ เป็นต้น 1.2 ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด จากการสังเกตและสอบถาม พบว่า 1) นักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ขาดความมีระเบียบวินัย และขาดการมีจิตสาธารณะ 2) ครูและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน 2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด พัฒนาทั้ง 3 ด้าน ในวงรอบที่ 1 ใช้ 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) โครงการงานคุณธรรม 2) กิจกรรมพี่แกนนำสอนน้องทำดี 3) กิจกรรมสอน สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 4) กิจกรรมอบรมจิตพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมวันสุดสัปดาห์และ 5) กิจกรรมพบพระพบธรรม ในวงรอบที่ 2 ใช้ 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) โครงการงานคุณธรรม 2) กิจกรรมพี่แกนนำสอนน้องทำดี 3) กิจกรรมสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 4) กิจกรรม อบรมจิตพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมวันสุดสัปดาห์ โดยเชิญวิทยากรภายนอกให้ความรู้ แก่ นักเรียน 3. ผลการติดตามการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน คุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด ในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ทำให้นักเรียน โรงเรียนบ้านนาแมด จำนวน 138 คน มีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น มีระเบียบวินัยมากขึ้น และมีจิตสาธารณะมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา⁷⁶

⁷⁶ อมรรัตน์ วงศ์ศรียา, “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2562), บทคัดย่อ.

จิระพงษ์ สุริยา ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม” ผลการวิจัยพบว่า โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม ด้านบริบทของโครงการ (Context Evaluation) ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) ด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการ (Process Evaluation) และด้านผลผลิตของโครงการ (Product Evaluation) ในด้านผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ คือพฤติกรรมการณ์คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน การดำเนินโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ตั้งไว้⁷⁷

ชูชาติ แปลงล้วน ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4” ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสภาวะแวดล้อม ในภาพรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ด้านความต้องการจำเป็น และด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ด้านบริหารจัดการ ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ 3) ด้านกระบวนการ ในภาพรวม และรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการตรวจสอบติดตาม (Check) และด้านการวางแผน (Plan) 4) ด้านผลผลิตในภาพรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ดังนี้ 4.1) ผลการประเมินตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านนักเรียน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม 4.2) พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก และ 4.3) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด⁷⁸

พิยะภา ใจชื่อสมบุรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ(บ้านบ่อราษฎร์บำรุง)” ผลการประเมินโครงการพบว่า 1. การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ(บ้านบ่อราษฎร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่

⁷⁷จิระพงษ์ สุริยา. การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม. **ครูสภาวิทยากร** ปีที่ 1, (ฉบับที่ 3) 2563 : บทคัดย่อ.

⁷⁸ชูชาติ แปลงล้วน. การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ** ปีที่ 5, (ฉบับที่ 7) 2563 : บทคัดย่อ.

การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงลำดับ ค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้าน สภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามลำดับ 2. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 แนวทางดังนี้ 1) โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ คือ มีการกำหนดหลักการในการปฏิบัติงาน มีการ บริหารงานแบบ “บวร” 2) โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้นักเรียนอยากเข้ามา เรียนรู้ ส่งผลให้การดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนเกิดประสิทธิผล 3) โรงเรียนมีการนิเทศติดตาม การปฏิบัติงาน มีการแนะนำ ช่วยเหลือและสนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง บอกรายงานอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยร่วมกันหาทางแก้ไข 4) โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแผนและระยะเวลาในการประเมินผลที่ชัดเจน มีการรายงานผลและเผยแพร่การดำเนินงานของโครงการ 5) โรงเรียนส่งเสริมให้ ครู บุคลากรทางการศึกษา มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการมอบหมายงานให้รับผิดชอบตาม ความถนัด ความสามารถ มีการให้การสนับสนุน ปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง กับโรงเรียนวิถีพุทธ โดยให้เข้ารับการ ฝึกอบรมตามโอกาส เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง⁷⁹

สายฟ้า หาสีสุข และธินิตา พิลาล้ำ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4” ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด⁸⁰

⁷⁹ พิชยา ใจชื่อสมบูรณ์, “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎร์บำรุง)” (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2563), บทคัดย่อ.

⁸⁰ สายฟ้า หาสีสุข และธินิตา พิลาล้ำ. การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. **วารสารการบริหารการศึกษา มจร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด** ปีที่ 2, (ฉบับที่ 1) 2565: บทคัดย่อ.

งานวิจัยต่างประเทศ

ลาเนีย (Lanier) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นที่ 11 และที่ 12 ในโรงเรียนชนบท โดยลาเนียมีแนวความคิดว่า เด็กนักเรียนได้รับการอบรมให้คิดและปฏิบัติตามต่อๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การทดลองได้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มควบคุม ให้ได้รับการฝึกให้คำแนะนำและจัดประสบการณ์ สำหรับอีกกลุ่มเป็นกลุ่มนักเรียนที่ประกอบด้วย นักเรียนในโรงเรียนระดับกลางจนถึงระดับสูงสุด ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ⁸¹

อัลเพล (Alpay) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของแต่ละบุคคลได้พิจารณาถึงภาพพจน์แห่งตนความภาคภูมิใจในตนเอง และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง พบว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะพึงประสงค์สามารถที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนได้ โดยการจัดประสบการณ์ กิจกรรม สภาพบรรยากาศให้เหมาะสม และดำเนินงานส่งเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้นำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงขึ้น

เพื่อพัฒนาชีวิตให้ชีวิตสามารถกิน อยู่ ดี และพึงเป็น สร้างคนรุ่นใหม่ที่เป็นคนเก่งคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมต่อไป⁸²

อัซฮา (Azhar) ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินผลการสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ประเมินโดย อาจารย์ 127 คน (สุ่มแบบเจาะจง) คือ อาจารย์ มหาวิทยาลัยของรัฐ และ อาจารย์มหาวิทยาลัย เอกชน ในเมืองเปกัันบารู ประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ในด้าน Input อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านกระบวนการ

⁸¹ Lamier, Stephanie Pridgen. “Promoting Moral and Conceptual Development in Rural Able scents (moral Development Rural Students Peer Facilitators)”. Dissertation Abstracts International.1993. pp 196-198.

⁸² Alpay, E. (2003) *Self-Concept and Self-Esteem*, เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, เข้าถึงได้จาก http://www.ce.ic.Ac. Uk/common-room/files/psyched_6.pdf.

ประเมินจากลักษณะการแสดงผลงาน เกณฑ์การให้คะแนน ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น เป็นตารางข้อมูล การวิเคราะห์ด้านผลผลิต ในระดับปานกลาง⁸³

สรุป

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยได้นำเสนอทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอรายละเอียดของวรรณกรรม ได้แก่ ความหมายของการประเมินโครงการ ความสำคัญของการประเมินโครงการ ประเภทของการประเมินโครงการ รูปแบบและแนวทางของการประเมินโครงการ และการประเมินรูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ใช้รูปแบบการประเมินตามรูปแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ว่ามีความเหมาะสมในการประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการ

จากรูปแบบการประเมินชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม มีขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรให้ความสนใจในเรื่องของผลการประเมินโครงการภายในโรงเรียนและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษาดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

⁸³ Fadly Azhar, *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6(2), (2015), 535-540.

บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินบริบทโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 2) ประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 3) ประเมินกระบวนการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 4) ประเมินผลผลิตโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และคณะครู จำนวน 83 คน รวมทั้งสิ้น 87 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และคณะครู จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้น 73 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ข้างต้น จึงได้ลำดับขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยจัดเตรียมโครงการวิจัยอย่างเป็นระบบโดยเริ่มต้นด้วยการศึกษาสภาพปัญหา นิยาม ปัญหา ศีลขววรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ นำมากำหนด ขอบข่ายเชิงทฤษฎีการวิจัย ขอเสนอแนะนำและความเห็นชอบในการจัดทำโครงร่างงานวิจัย รับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ นำเสนอภาควิชาเพื่อขออนุมัติ โครงการวิจัยต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย ตามขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัยที่ ครอบคลุมตามขอบข่ายทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ โดยได้รับความเห็นชอบอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เมื่อได้รับการแก้ไขและตรวจสอบ แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่กำหนด ไว้ในแผนการดำเนินการ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปข้อค้นพบ อภิปรายผล นำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ควบคุมการ ค้นคว้าอิสระ จัดพิมพ์และส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แผนแบบการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ประเด็นการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้แผนแบบงานวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสภาวะการณ์ ไม่มีการทดลอง (the one shot, non experimental case study) แสดงแผนแบบการวิจัยได้ ดังนี้

R	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา
O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และคณะครู จำนวน 83 คน รวมทั้งสิ้น 87 คน ทั้งนี้ไม่รวมผู้วิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จากการเปิดตารางประมาณการกำหนดขนาดตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)⁸⁴ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 73 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครู จำนวน 70 คน โดยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ตำแหน่ง	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ผู้บริหารสถานศึกษา	4	3
ครู	83	70
รวมทั้งสิ้น	87	73

ประเด็นการประเมิน

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการประเมินแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประเด็นการประเมิน ได้แก่

- ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง

- ความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน

- ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประเด็นการประเมิน ได้แก่

⁸⁴Krejcie and Morgan, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: สุสิริয়াสาส์น, 2554), 199.

- ความเพียงพอและเหมาะสมของบุคลากร
- ความเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน
- ความเพียงพอและเหมาะสมของงบประมาณ
- ความเหมาะสมเพียงพอของสื่อ/อุปกรณ์
- ความพร้อมของสถานที่

3. การประเมินกระบวนการ (Process) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประเด็นการประเมิน ได้แก่

- การวางแผนการจัดกิจกรรม
- การดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการ
- การกำกับดูแล นิเทศ ติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการ
- การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินผลผลิต (Product) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประเด็นการประเมิน ได้แก่

- ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจ หลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง
- ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- ผู้เรียนเกิดภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบ เรียบร้อยของสังคม
- นักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ

เกณฑ์การประเมิน

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยแต่ละด้านจะต้องผ่านเกณฑ์ประเมินดังนี้

1. ด้านบริบท ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} \geq 3.50$, $SD \leq 1.50$)
2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} \geq 3.50$, $SD \leq 1.50$)
3. ด้านกระบวนการ ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} \geq 3.50$, $SD \leq 1.50$)
4. ด้านผลผลิต ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} \geq 3.50$, $SD \leq 1.50$)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) มีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครู แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 5 ข้อ สอบถามเกี่ยวกับ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษาสูงสุด 4) ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา 5) ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบประเมินด้านบริบท (Context) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

ตอนที่ 3 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

ตอนที่ 4 แบบประเมินด้านกระบวนการ (Process) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

ตอนที่ 5 แบบประเมินด้านผลผลิต (Product) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2-5 มีลักษณะเป็นมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's five rating Scale)⁸⁵ โดยผู้วิจัย กำหนดค่าน้ำหนักคะแนนของแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการ อยู่ในระดับน้อย

⁸⁵Rensis Likert, *New Pattern of Management* (New York: McGraw-Hill, 1961), 4.

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการ
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการ
ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือประเมิน เพื่อดูความสอดคล้องของ
โครงการกับนโยบาย ความเหมาะสมและความพอเพียงของบุคลากร กระบวนการพัฒนา และผลผลิต
ที่เกิดขึ้น ขอคำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้
สอดคล้องและเหมาะสมกับตัวแปรและขอบเขตที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)
โครงสร้างและรูปแบบ (Structure and Format) ของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่
ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of
Item Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถาม ได้ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of Item Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 1.00

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามไปทำการทดลอง (Try-out) กับผู้บริหาร และ
คณะครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดย
วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient : α) ของ Cronbach ได้ผลการวิเคราะห์ค่า
 α - Cronbach เท่ากับ .926

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ได้จากขั้นที่ 4 ไปเก็บข้อมูล
กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำบันทึกถึงหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อ
ดำเนินการถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์
ไปถึงผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ เพื่อขอ
อนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือส่งถึงผู้บริหารโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งเครื่องมือด้วยตนเองและขอรับคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เมื่อได้รับแบบประเมินคืนแล้วผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามความคิดเห็น
2. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับแบบสอบถามความคิดเห็นแต่ละฉบับ
3. ลงรหัสข้อมูล แล้วไปคำนวณค่าสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลและระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้
4. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
5. เสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากที่ได้เก็บแบบสอบถามความคิดเห็นกลับคืนมาแล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตาม

วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ความถี่ (frequency : f) ร้อยละ (percentage : %)
2. การวิเคราะห์การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) แล้ว แล้วนำค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{X}$) ที่ได้จากการคำนวณไปเทียบกับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best)⁸⁶ หากค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{X}$) อยู่ในช่วงใดก็แสดงว่าการประเมิน อยู่ในระดับนั้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

⁸⁶ John W. Best, Research in Education (New Jersey : Prentice-Hill Inc, 1970), 190.

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีการ
ดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีการ
ดำเนินการ อยู่ในระดับระดับมาก

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 2.50- 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีการ
ดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีการ
ดำเนินการ อยู่ในระดับน้อย

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีการ
ดำเนินการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปการดำเนินการวิจัย

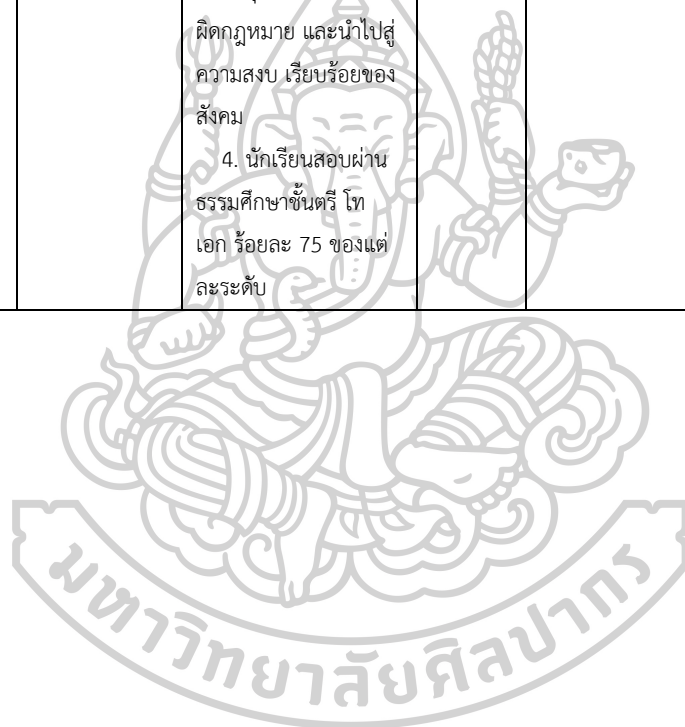
การวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินบริบทโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 2) ประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 3) ประเมินกระบวนการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์-สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 4) ประเมินผลผลิตโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และคณะครู จำนวน 83 คน รวมทั้งสิ้น 87 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และคณะครู จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้น 73 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ตามรูปแบบการประเมินซิโม่เดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Product) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (frequency : f) ร้อยละ (percentage : %) มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD)

ตารางสรุปการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 2 สรุปการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อประเมินบริบท ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ ศาลาया ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครปฐม	ด้านบริบท (Context Evaluation)	1. ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง 2. ความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน 3. ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4. ความสอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ.	$\bar{X} \geq 3.50$ $SD \leq 1.50$	ผู้บริหาร 3 คน คณะครู 70 คน	แบบสอบถาม	ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลาया ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครปฐม	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	1. ความเพียงพอและเหมาะสมของบุคลากร 2. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน 3. ความเพียงพอและเหมาะสมของงบประมาณ 4. ความเหมาะสมเพียงพอของสื่อ/อุปกรณ์ 5. ความพร้อมของสถานที่	$\bar{X} \geq 3.50$ $SD \leq 1.50$	ผู้บริหาร 3 คน คณะครู 70 คน	แบบสอบถาม	ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เพื่อประเมินกระบวนการ ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลาया ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครปฐม	ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	1. การวางแผนการจัดกิจกรรม 2. การดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการ 3. การกำกับดูแลนิเทศ ติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการ 4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	$\bar{X} \geq 3.50$ $SD \leq 1.50$	ผู้บริหาร 3 คน คณะครู 70 คน	แบบสอบถาม	ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ประเด็น การประเมิน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อประเมินผลผลิต ของ โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครปฐม	ด้านผลผลิต (Product Evaluation)	1. ผู้เรียนเรียนรู้และ เข้าใจ หลักพุทธธรรมที่ ถูกต้อง 2. ผู้เรียนสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวัน 3. ผู้เรียนเกิด ภูมิคุ้มกันให้ห่างไกล อบายมุข สิ่งเสพติด สิ่ง ผิดกฎหมาย และนำไปสู่ ความสงบ เรียบร้อยของ สังคม 4. นักเรียนสอบผ่าน ธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ ละระดับ	$\bar{X} \geq$ 3.50 $SD \leq$ 1.50	ผู้บริหาร 3 คน คณะครู 70 คน	แบบสอบถาม	ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินบริบทโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 2) ประเมินปัจจัยนำเข้า โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 3) ประเมินกระบวนการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์-สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 4) ประเมินผลผลิตโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 70 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 73 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 73 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรูปแบบการประเมินชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยมีรายละเอียดแบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท (Context)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการพัฒนา (Process)

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต (Product)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ ศาลาया ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 73)

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	1. ชาย	22	30.14
	2. หญิง	51	69.86
รวม		73	100.00
2. อายุ	1. อายุต่ำกว่า 30 ปี	9	12.33
	2. อายุ 30 – 39 ปี	26	35.62
	3. อายุ 40 – 49 ปี	20	27.39
	4. อายุ 50 ปี ขึ้นไป	18	24.66
รวม		73	100.00
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	1. ปริญญาตรี	38	52.06
	2. ปริญญาโท	35	47.94
	3. ปริญญาเอก	0	0.0
	4. อื่น ๆ	0	0.0
รวม		73	100.00
4. ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา	1. ผู้บริหารสถานศึกษา	3	4.10
	2. ครู	70	95.90
รวม		73	100.00
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	1. ต่ำกว่า 10 ปี	28	38.35
	2. 10 - 20 ปี	25	34.25
	3. 21 ปีขึ้นไป	20	27.40
รวม		73	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 30.14 และเป็นเพศหญิง จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 69.86 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 12.33 อายุ 30 – 49 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 35.62 อายุ 40 – 49 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 27.39 และอายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.66 การศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ปริญญาตรี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 52.06 และปริญญาโท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 47.94 ผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.10 และเป็นครูจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 95.90 ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 38.35 มีประสบการณ์การทำงาน 10 – 20 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 และมีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยภาพรวม

ในการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์แนวคิดของเบสท์ (Best) ปรากฏผลในภาพรวม ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ โดยภาพรวม

(n = 73)

ด้าน	$\bar{X}$	SD	ระดับ	เกณฑ์การประเมิน
1. ด้านบริบท (Context)	4.25	0.68	มาก	ผ่าน
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.15	0.66	มาก	ผ่าน
3. ด้านกระบวนการ (Process)	4.10	0.69	มาก	ผ่าน
4. ด้านผลผลิต (Product)	4.03	0.67	มาก	ผ่าน
รวม	4.13	0.68	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.68$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบริบท (Context) ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.68$) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.66$) ด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.69$) และด้านผลผลิต (Product) ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.67$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท (Context)

ตารางที่ 5 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท (Context)

(n = 73)

ด้านบริบท (Context)	$\bar{X}$	SD	ระดับ	เกณฑ์การประเมิน
การประเมินด้านบริบท (Context)				
1. โครงการสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง	4.13	0.68	มาก	ผ่าน
2. โครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน	4.37	0.62	มาก	ผ่าน
3. โครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	4.27	0.74	มาก	ผ่าน
4. โครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.23	0.68	มาก	ผ่าน
รวม	4.25	0.68	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านบริบท (Context) ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.68$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมี

ค่ามัชฌิมเลขคณิต อยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ โครงการ สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.62$) โครงการสอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.74$) โครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.68$) และโครงการสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.68$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร นิเวศสาลาฯ ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียน รัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศสาลาฯ ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

(n = 73)

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	$\bar{X}$	SD	ระดับ	เกณฑ์ การประเมิน
การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input)				
1. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความ เพียงพอและเหมาะสม	4.17	0.53	มาก	ผ่าน
2. สื่อประกอบการสอนมีความเหมาะสม	4.20	0.61	มาก	ผ่าน
3. งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ และเหมาะสม	3.87	0.78	มาก	ผ่าน
4. มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการ อย่างเพียงพอและเหมาะสม	4.03	0.72	มาก	ผ่าน
5. มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของ โครงการอย่างเหมาะสม และเพียงพอ	4.47	0.63	มาก	ผ่าน
รวม	4.15	0.66	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศสาลาฯ ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.66$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่า

มัชฌิมเลขคณิต อยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสม และเพียงพอ ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.63$) สื่อประกอบการสอนมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.61$) บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.53$) มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.72$) และงบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.78$)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ (Process)

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ (Process)

(n = 73)

ด้านกระบวนการ (Process)	$\bar{x}$	SD	ระดับ	เกณฑ์การประเมิน
การประเมินด้านกระบวนการพัฒนา (Process)				
1. โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	4.20	0.71	มาก	ผ่าน
2. โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการครบทุกกิจกรรม	4.03	0.62	มาก	ผ่าน
3. โรงเรียนมีการกำกับ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโครงการ	4.07	0.70	มาก	ผ่าน
4. โรงเรียนมีการประเมินโครงการ หลังเสร็จสิ้นโครงการ	4.27	0.64	มาก	ผ่าน
5. โรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุง การดำเนินการในโครงการ	3.90	0.76	มาก	ผ่าน
รวม	4.10	0.69	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.69$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่ามัชฌิมเลขคณิต อยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการประเมินโครงการ หลังเสร็จสิ้นโครงการ ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.64$) โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.71$) โรงเรียนมีการกำกับ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโครงการ ($\bar{X} = 4.07$, $SD = 0.70$) โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการครบทุกกิจกรรม ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.62$) และโรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุง การดำเนินการในโครงการ ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.76$)

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต (Product)

ตารางที่ 8 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) และระดับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต (Product)

(n = 73)

ด้านผลผลิต (Product)	$\bar{x}$	SD	ระดับ	เกณฑ์การประเมิน
การประเมินด้านผลผลิต (Product)				
1. นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง	3.93	0.70	มาก	ผ่าน
2. นักเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	3.97	0.67	มาก	ผ่าน
3. นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม	4.00	0.53	มาก	ผ่าน
4. นักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ	4.23	0.77	มาก	ผ่าน
รวม	4.03	0.67	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต (Product) ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.67$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ นักเรียนสอบผ่าน ธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.77$) นักเรียนเกิด ภูมิคุ้มกันห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบ เรียบร้อยของสังคม ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.53$) นักเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.67$) และนักเรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 3.93$, $SD = 0.70$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินบริบทโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 2) ประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 3) ประเมินกระบวนการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์-สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 4) ประเมินผลผลิตโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครู จำนวน 83 คน รวมทั้งสิ้น 87 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครู จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้น 73 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 73 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรูปแบบการประเมินชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (frequency : f) ร้อยละ (percentage : %) มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : SD) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยสรุปผลการประเมินอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการประเมิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สรุปผลการประเมินได้ ดังนี้

ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ
ศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการด้านบริบท (Context) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ
พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการสอดคล้อง
กับนโยบายของโรงเรียน โครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่ โครงการสอดคล้อง
กับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโครงการสอดคล้องกับสภาพ
ปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง

2. ผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า (Input) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ
พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ มีอาคารสถานที่ในการ
ปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสม และเพียงพอ สื่อประกอบการสอนมีความเหมาะสม
บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอและเหมาะสม มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ใน
โครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม และงบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอและเหมาะสม

3. ผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย
ข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการ
ประเมินโครงการ หลังเสร็จสิ้นโครงการ โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนมีการกำกับ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโครงการ โรงเรียนมีการ
ดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการครบทุกกิจกรรม และโรงเรียนมีการนำผลการประเมิน
ไปปรับปรุง การดำเนินการในโครงการ

4. ผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ
พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ นักเรียนสอบผ่านธรรม
ศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด
สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบ เรียบร้อยของสังคม นักเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมไป
ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และนักเรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง

การอภิปรายผลการประเมิน

การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ
ศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยนำผลอภิปรายได้ ดังนี้

จากการประเมิน พบว่า โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช
บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านของการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สามารถอภิปรายผลโดยแบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. การประเมินโครงการด้านบริบทอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประเมินมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ประชุมหารือร่วมกัน นำนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่กำหนดให้เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นนโยบายสำคัญ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นพ้องกันว่าสมควรที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นนโยบายสำคัญเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 2542 หน้า 3) บัญญัติถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับคนไทยไว้ในมาตรา 6 ซึ่งได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ให้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญและจำเป็นที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษาของชาติ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สอดคล้องกับ นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม” ผลการประเมินโครงการ พบว่า การประเมินบริบทของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นว่าโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ภาพรวมระดับความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ ชูชาติ แปลงล้วน ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4” ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้าในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ด้านบริหารจัดการ ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ

2. การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน โดยการเตรียมการในด้านบุคลากรในการดำเนินโครงการให้มีความเพียงพอและเหมาะสม มีการเตรียมสื่อประกอบการสอน งบประมาณในการดำเนินโครงการ มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการ และอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสม และเพียงพอ สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมิน

โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม” ผลการประเมินโครงการ พบว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นด้านความเหมาะสมและพอเพียงเกี่ยวกับวิทยากร งบประมาณ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนแต่ละกิจกรรมย่อย พบว่า ความเหมาะสม/พอเพียง อยู่ในระดับมาก ทุกกิจกรรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน และสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของจิระพงษ์ สุริยา เรื่อง ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพพิทยาคม” ผลการประเมินโครงการ พบว่า ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพพิทยาคม ปีการศึกษา 2560 ในด้านความพร้อมของบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณในการดำเนินงานโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้

3. การประเมินโครงการด้านกระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีการดำเนินกิจกรรมและปฏิบัติตามแผนโครงการครบทุกกิจกรรม มีการกำกับ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโครงการ มีการประเมินโครงการหลังเสร็จสิ้นโครงการ แล้วนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินการในโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ พิเชิต ฤทธิ์จรูญ ที่กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการว่า การประเมินโครงการมิได้จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบผลขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้นเมื่อดำเนินโครงการได้เสร็จสิ้นแล้วเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการประเมินความเหมาะสมและความพร้อมของการจัดทำโครงการก่อนที่จะเริ่มดำเนินงาน ตลอดจนการประเมินความก้าวหน้าในระหว่างที่มีการดำเนินโครงการ การประเมินโครงการ เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการโครงการ ที่ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศป้อนกลับ เพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุงพัฒนาโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ นอกจากนี้ ผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการพัฒนา สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม” ผลการวิจัยพบว่าการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน ของโครงการในแต่ละโครงการย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน และยังสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของพิยะภา ใจชื่อสมบูรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎร์บำรุง)” ผลการประเมินโครงการ พบว่า การประเมินด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก

4. การประเมินโครงการด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ทุกข้อมีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากนักเรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง นักเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบ เรียบร้อยของสังคม นักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ ผลการประเมินโครงการด้านด้านผลผลิต สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของพิยะภา ใจชื่อสมบูรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ(บ้านบ่อราษฎร์บำรุง)” ผลการประเมินโครงการ พบว่า ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของชูชาติ แผลงล้วน ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4” ผลการประเมินโครงการ พบว่า ด้านผลผลิตในภาพรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการประเมินข้างต้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจทั่วไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการนำผลการประเมินโครงการเป็นสารสนเทศในการตัดสินใจ ปรับปรุง และพัฒนาโครงการและกิจกรรมในโครงการให้ดียิ่งขึ้นไปโดยเฉพาะด้านผลผลิต (Product) พบว่า มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบควรมีการติดตาม และตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านบริบท (Context) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ และสนับสนุนอย่างเหมาะสม ควรมีการจัดทำคู่มือการดำเนินการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

3. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการอย่างเหมาะสม

4. ด้านกระบวนการ (Process) โรงเรียนควรมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุง การดำเนินการในโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการประเมินข้างต้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจทั่วไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาและพัฒนาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนทุกชั้นเรียน
2. ควรส่งเสริมการอบรมให้ความรู้ ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรับรู้เชิงบวก และเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการศาสนา, ศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา (กรุงเทพฯ: ธีระพงษ์การพิมพ์), 2528: 88-96.

กรมวิชาการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบ

(กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ), 2542: 43

กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และการเรียนธรรมศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.” 20 เมษายน 2558.

_____, คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา), 2539).

_____, แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2561, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ, 2561).

_____, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ, 2551).

_____, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่ง ประเทศไทย จำกัด, 2551), 4.

กัมพล ผลพุกษา. (2545). “การประเมินผลโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2562. บทคัดย่อจาก สำนักงาน บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม [http://uc.thailis.or.th/Catalog/ BibItem. asp?BibID=b02416346](http://uc.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b02416346)

คณะสงฆ์และรัฐบาล, หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2558), 1.

_____, หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นโท ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558), 1.

_____, หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นเอก ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558), 1.

จตุพร เขยสาคร, “การประเมินโครงการโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กใน กลุ่มโรงเรียนพงตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2”

(การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561), บทคัดย่อ.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, เอกสารประกอบคาบบรรยายเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมคืออะไร

(กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), 21-36.

จิระพงษ์ สุริยา. การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพ

วิทยาคม. คุรุสภาวิทยากร ปีที่ 1, (ฉบับที่ 3) 2563: บทคัดย่อ.

ชนิดดา บุบผามาศ, “การประเมินโครงการระบบโครงข่ายไร้พรมแดน โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขา

วิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), บทคัดย่อ.

ชูชาติ แปลงล้วน. การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม

สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และ

มานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 5, (ฉบับที่ 7) 2563: บทคัดย่อ.

ดวงเดือน พันธุ์นาวัน, “การพัฒนาจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน,” วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์

ชวลิตกุล 10, 2 (ม.ค.- มิ.ย. 2537): 29-46.

_____, “รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เพื่อการวิจัยสาเหตุของพฤติกรรม

และพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์,” วารสารทันตภิบาล 10, 2 (พ.ค.-ส.ค. 2541):

105-108.

ดวงเดือน พิศาลบุตร, โรงเรียนวันอาทิตย์ (พระนคร: มงคลการพิมพ์), 2510, 6

นฤมล วิทยาอุฉิรัตน์. การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมือง

พิทยาคม. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม ปีที่ 2, (ฉบับที่ 4) 2562: บทคัดย่อ.

ถวัลย์ มาศจรัส และชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, การนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาระบบ

(กรุงเทพฯ: ธารอักษร, 2547), 200-201.

บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: สุสิริยาสาน, 2554), 199.

บุญเรือง เกิดอรุณเดช, เทคนิคการสร้างกลยุทธ์และการจัดทำแผนปฏิบัติการในบริหารจัดการ

เชิงกลยุทธ์, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2562, เข้าถึงได้จาก

http://www.db.grad.nu.ac.th/django/hrnu_grad/staff/1441/

พระวิจิตรธรรมมาภรณ์, ความหมายของคุณธรรม. เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564, เข้าถึงได้จาก

<http://portal.tebyan.net/Portal/Culture/>

พระสมุห์ประสิทธิ์ ปิติโก (แสนดวง), “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562), บทคัดย่อ.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ, การประเมินโครงการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด, 2562), 1-2.

_____, การประเมินโครงการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด, 2562), 28.

_____, การประเมินโครงการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด, 2562), 29.

_____, เทคนิควิธีการประเมินโครงการ (กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์, 2551), 130-131.

_____, เทคนิควิธีประเมินโครงการ (กรุงเทพมหานคร: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์ จำกัด, 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 5)), 36.

_____, เทคนิควิธีประเมินโครงการ (กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์, 2551), 1-3

พิยะภา ใจชื่อสมบูรณ์, “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ(บ้านบ่อราษฎร์บำรุง)” (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2563), บทคัดย่อ.

พิสนุ พงศ์ศรี, เทคนิควิธีประเมินโครงการ (กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธนาการพิมพ์จำกัด, 2553), 40.

ไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี), “การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2546), บทคัดย่อ.

ภัทรพร ศิริกาญจน, ความรู้พื้นฐานทางศาสนา (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), \ 127-129.

แม่กองธรรมสนามหลวง, เรื่อง สอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม (กรุงเทพฯ: การศาสนา) 2545, 183-185.

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 6)). 80-81.

_____, การประเมินโครงการและแนวคิดปฏิบัติ (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 27.

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116/ตอนที่ 74 ก/หน้า 3/19 สิงหาคม 2542

_____, /ตอนที่ 75 ก/หน้า 1/19 สิงหาคม 2542

_____, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 291.

_____, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 664.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546): 214.

จำเริญ แก้วนิกุล, “การประเมินโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย : กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2” (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2559), บทคัดย่อ.

โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2563. เข้าถึงได้จาก [https://www.](https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49757&Key=news_Teerakit)

[moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49757&Key=news_Teerakit](https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49757&Key=news_Teerakit)

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายาฯ, ประวัติของโรงเรียนโดยสังเขป, เข้าถึงเมื่อ 10

ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <http://www.rsbs.ac.th/vision.html>

วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทองกวาว) 2541, 106-107.

วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี, “จริยธรรมในเด็กและเยาวชน,” วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 15, 1

(กันยายน 2552): 16-27.

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.” ปรินญาานิพนธ์, ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550.

ศิริชัย กาญจนวาสิ, ทฤษฎีการประเมิน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), 60-61.

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, คู่มือจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ), 2559, 28-30.

สมคิด พรหมจ้อย, “แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนโยบาย แผนและโครงการ.” ใน ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินนโยบาย แผนงานและโครงการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

_____, เทคนิคการประเมินโครงการ (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550 (พิมพ์ครั้งที่ 2)), 42.

_____, เทคนิคการประเมินโครงการ, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2542 (พิมพ์ครั้งที่ 2)), 29.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษาในรวมบทความ การ

- ประเมินโครงการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 184-194.
- _____, ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษาในรวมบทความ การ ประเมิน
โครงการ (กรุงเทพฯ : สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 308.
- _____, วิธีวิทยาประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า (กรุงเทพฯ : สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2553), 20-21.
- สายฟ้า หาสุข และธินิดา พิลาล้ำ. การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน
บ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารการ
บริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด ปีที่ 2, (ฉบับที่ 1) 2565: บทคัดย่อ.
- สำราญ มีแจ้ง, การประเมินโครงการทางการศึกษา (กรุงเทพฯ : นิชนแอตเวอร์ไทซ์กรุ๊ป, 2544),
6.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองในมิติใหม่,” วารสารวิชาการ ฉบับพิเศษ ครบรอบ 15 ปี สพฐ. 21, 3 (กรกฎาคม-
กันยายน 2561): 35
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, “พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระ
วชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10,” รายงานโครงการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานตามพระ
บรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 สู่การ
ปฏิบัติ, (กันยายน 2562): 6
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, เรื่อง สอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม (กรุงเทพฯ: การ
ศาสนา), 2545, 9-13.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579, (กรุงเทพฯ: บริษัท
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560), ฉ.
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. “การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนธรรมศึกษาใน
สถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.” 19 กันยายน 2557.
- สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ, การพัฒนาผลงานทางวิชาการสู่การประเมินวิทยฐานะ
(กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2550). 146.
- อมรรัตน์ วงศ์ศรียา, “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. : กรณี
โรงเรียนบ้านนาแมต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต
2” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร, 2562), บทคัดย่อ.

ภาษาอังกฤษ

- Bloom, L., & Selznick, P. **Sociology**. (New York, Harper & Row., 1968).
- Suchman, E. A. **Evaluative research : Principles and practice in public service and social action programs** (New York: Russell Sage Foundation, 1990), 93.
- Ebel, R.L. And Frisbie. D.A., **Essentials of educational measurement** (New Jersey: Hall,Prentice, 1986), 13.
- Alpay, E. (2003) **Self-Concept and Self-Esteem**, เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, เข้าถึงได้จาก http://www.ce.ic.Ac.Uk/common-room/files/psyched_6.pdf.
- Azhar, Fadly. **Mediterranean Journal of Social Sciences** 6(2), (2015), 535-540.
- Fitzpatrick. J. L., Sanders, J.R. and Worthen, B.R. **Program evaluation : Alternative approaches and practical guidelines** (New York: Longman, 2004), 16-17.
- Piaget, Jean. **Moral Development and Moral Education**, เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.tigger.uic.edu/~Inucci/MoralEd/overview.html>
- Best, John W. **Research in Education** (New Jersey: Prentice-Hill Inc, 1970), 190.
- Kohlberg, Lawrence. **Moral Stage and Moralization : The Cognitive Development Approach**, Moral Development and Behavior. Ed. by Thomas Lickona. (NewYork : Holt Rinehart and Winston., 1976).
- _____, **Theories of Development**, เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.faculty.plts.edu/gpence/html/kohlberg.htm>
- Cronbach, Lee Joseph. "Coursus Improvement Evaluation." **Educational evaluation : Theory and pratice** (CA: Wadworth, 2004), 16-17.
- Mehrens, W.A. and Lehman. **Measurement and evaluation in education and psychology** (Holt : New York, Rinehartvand Winoton, 1978), 16.
- Munn, N. L., Fernald, L. D., & Fernald. **Introduction to psychology**. (Boston, Houghton Mifflin. P.S., 1969).
- Provus, Malcolm M. **Discrepancy Evaluation for Education Program Improvement and Assessment.Berkerly** (CA: McCuthen, 1971), 170-174.
- Lamier, Stephanie Pridgen. "Promoting Moral and Conceptual Development in Rural Able scents (moral Development Rural Students Peer Facilitators)". Dissertation Abstracts International.1993. pp 196-198.
- Likert, Rensis. **New Pattern of Management** (New York: McGraw-Hill, 1961), 4.

Stake, Robert, E. The Countenance of Education Teacher College Record 68, (1990), 523-540.

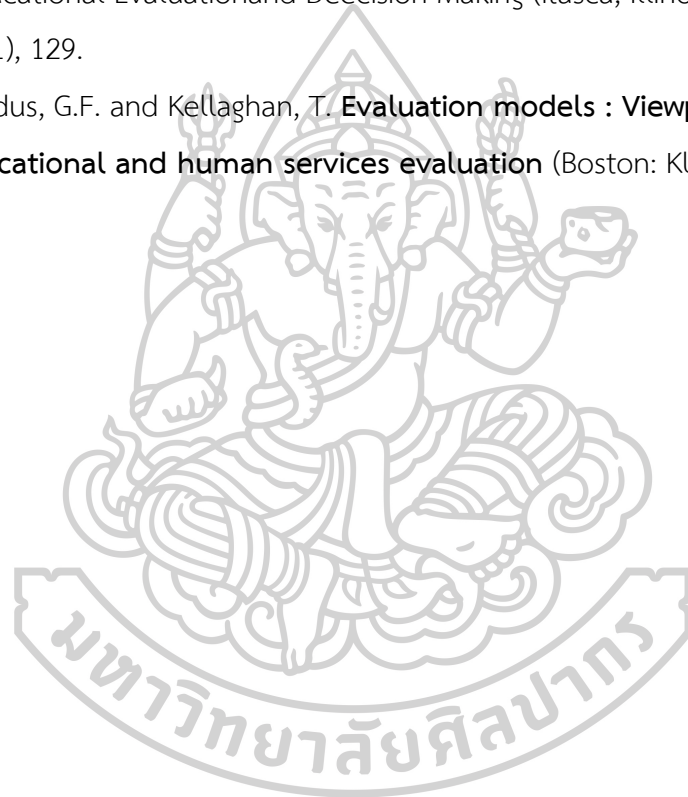
Brown, Roger. **Social Psychology**. (New York, The Free Press., **1968**).

Royse, David and others, **Program Evaluation : An Introduction**, 3rd ed. (Ontario: Wadsworth Publishing, 2001).

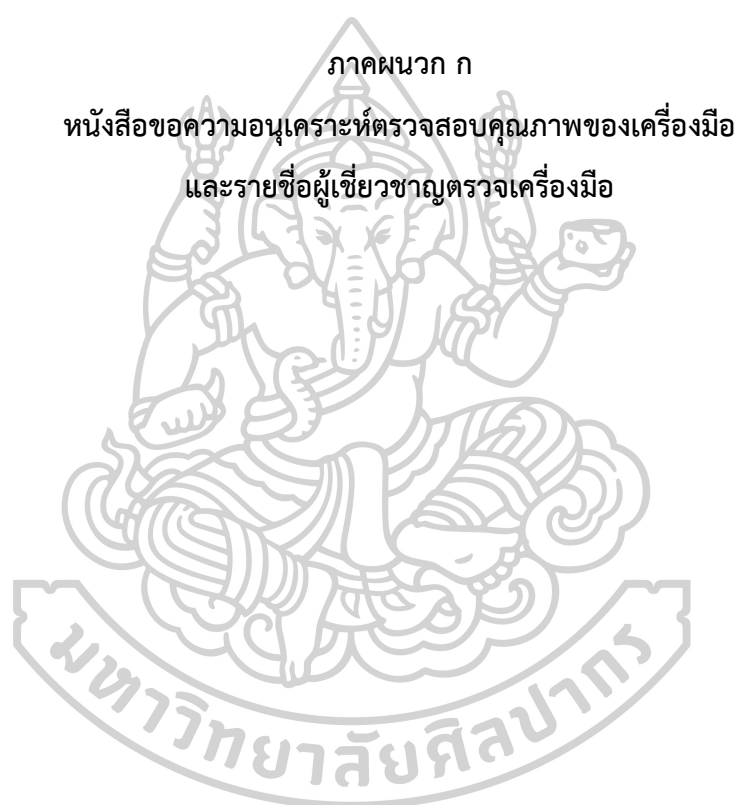
Stufflebeam, Deniel L, and others. Education Evaluation and Decision Making (Itasca, Illinois: Peacock Publisher, **1971**), **128-138**.

_____, Educational Evaluation and Decision Making (Itasca, Illinois: Peacock, 1971), 129.

_____, Madus, G.F. and Kellaghan, T. **Evaluation models : Viewpoint on educational and human services evaluation** (Boston: Kluwer, **2000**), **28**.

ที่ อว 8612.2/ 330

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

23 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายศิลชัย ถาวร รหัสประจำตัว 61252342 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

ที่ อว 8612.2/3.3.1

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

23 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ณัฐภาพร เสวตานนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายศิลชัย ถาวร รหัสประจำตัว 61252342 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำการค้นคว้า
อิสระ เรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา
ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
ความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของ
ท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

ที่ อว 8612.2/332

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

23 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.โชคอนันต์ จีงเจริญรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายศัลชัย ถาวร รหัสประจำตัว 61252342 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำการค้นคว้า อีสรระ เรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ ความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของ ท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) จากหน่วยงานด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. ดร.ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์

ตำแหน่ง	หัวหน้ากลุ่มงาน กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนหอวัง
วุฒิการศึกษา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัย บัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2. ดร.ณัฐญาพร เสวตานนท์

ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนสตรีพังงา
วุฒิการศึกษา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัย บัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

3. ดร.โชคอนันต์ จีงเจริญรัตน์

ตำแหน่ง	ครู โรงเรียนหอวัง
วุฒิการศึกษา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

คำชี้แจง

1. วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้
  1. เพื่อประเมินบริบท ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษานครปฐม
  2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษานครปฐม
  3. เพื่อประเมินกระบวนการ ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษานครปฐม
  4. เพื่อประเมินผลผลิต ของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษานครปฐม
2. แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ในด้านความเหมาะสมของภาษา ความสอดคล้องของกระหังคำถามกับนิยามตัวแปรที่ศึกษาหรือวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ในด้านความเหมาะสมของภาษา ความสอดคล้องของกระหังคำถามกับนิยามตัวแปรที่ศึกษาหรือวัตถุประสงค์ของกรวิจัย โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้คือ
  - 1 เมื่อแน่ใจว่า คำถามไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับนิยามตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
  - 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า คำถามมีความเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
  - +1 เมื่อแน่ใจว่า คำถามมีความเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. หากท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงคำถามในเครื่องมือวิจัย กรุณาเขียนลงในช่องข้อเสนอแนะ และขอขอบพระคุณทุกท่านในการตรวจเครื่องมือวิจัยฉบับนี้

นายศิลาชัย ถาวร

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศึกษา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้คือ

- 1 เมื่อแน่ใจว่า คำถามไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับนิยามตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า คำถามมีความเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- +1 เมื่อแน่ใจว่า คำถามมีความเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

นิยามตัวแปร	ภาระงคำถาม	ผลการประเมิน			สรุปผลประเมิน	ผลการวิเคราะห์ (≥ 0.5 ถือว่า ผ่าน)
		คนที่	คนที่	คนที่		
ด้านบริบท (Context Evaluation) หมายถึง การประเมินความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง ความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1	1	2	3		
	1	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	1	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	1	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน

นิยามตัวแปร	กระทรวงศึกษาธิการ	ผลการประเมิน			สรุปผลประเมิน	ผลการวิเคราะห์ (≥ 0.5 ถือว่า ผ่าน)
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของบุคลากร ความเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน ความเหมาะสมของงบประมาณ ความเหมาะสมเพียงพอของสื่อ/อุปกรณ์ และความพร้อมของสถานที่	5. บุคลากรในการดำเนินงานโครงการมีความเพียงพอและเหมาะสม	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
		1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
		1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
		1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของบุคลากร ความเหมาะสมของสื่อประกอบการสอน ความเหมาะสมของงบประมาณ ความเหมาะสมเพียงพอของสื่อ/อุปกรณ์ และความพร้อมของสถานที่	9. มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสม และเพียงพอ	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
		1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการ	10. โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน

นิยามตัวแปร	กระทรวงศึกษาธิการ	ผลการประเมิน			สรุปผลประเมิน	ผลการวิเคราะห์ (≥ 0.5 ถือว่า ผ่าน)
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
<p>โครงการ การดำเนินงานกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการ กำกับดูแล นิเทศ ติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการ และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>ด้านผลผลิต (Product Evaluation)</p> <p>หมายถึง การประเมินผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนเกิดภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม</p>	11. โรงเรียนมีการดำเนินงานกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการครบทุกกิจกรรม	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	12. โรงเรียนมีการกำกับ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโครงการ	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	13. โรงเรียนมีการประเมินโครงการ หลังเสร็จสิ้นโครงการ	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	14. โรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุง การดำเนินการโครงการ	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	15. นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพฤติกรรมที่ถูกต้อง	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	16. นักเรียนสามารถนำหลักพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	17. นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน
	18. นักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ	1	1	1	3/3 = 1.00	ผ่าน

นิยามตัวแปร	กระทงคำถาม	ผลการประเมิน			สรุปผลประเมิน	ผลการวิเคราะห์ (≥ 0.5 ถือว่า ผ่าน)
		ผู้เชี่ยวชาญ	คนที่	คนที่		
ศึกษาศูนย์ โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ละระดับ		คนที่	คนที่	คนที่		
		1	2	3		
<p>- ค่า IOC ≥ 0.5 ถือว่าผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ในแบบสอบถามได้</p>						
<p>- ค่า IOC < 0.5 ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยต้องตัดข้อคำถามทิ้ง หรือปรับปรุงถ้อยคำตามคำแนะนำ แล้วนำมาให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินใหม่ (ถ้าเป็นไปได้)</p>						

ที่ อว 8612.2/ 335

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

30 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 30 ฉบับ

ด้วย นายคิลชัย ฉาวร รหัสประจำตัว 61252342 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้รับอนุมัติให้ทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศคสาธา ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในหน่วยงานของท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทร. 09 3979 3455

Reliability

Notes

Output Created		16-OCT-2022 17:22:10
Comments		
Input	Data	C:\Users\admin\Downloads\TRYOUT.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	30
	Matrix Input	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on all cases with valid data for all variables in the procedure.
Syntax		<pre> RELIABILITY /VARIABLES=C1 C2 C3 C4 I1 I2 I3 I4 I5 PC1 PC2 PC3 PC4 PC5 PD1 PD2 PD3 PD4 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE /SUMMARY=TOTAL </pre>
Resources	Processor Time	00:00:00.02
	Elapsed Time	00:00:00.01

{DataSet1}C:\Users\admin\Downloads\TRYOUT.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.926	18

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
C1	4.13	.681	30
C2	4.37	.615	30
C3	4.27	.740	30
C4	4.23	.679	30
I1	4.17	.531	30
I2	4.20	.610	30
I3	3.87	.776	30
I4	4.03	.718	30
I5	4.47	.629	30
PC1	4.20	.714	30
PC2	4.03	.615	30
PC3	4.07	.691	30
PC4	4.27	.640	30
PC5	3.90	.759	30
PD1	3.93	.691	30
PD2	3.97	.669	30
PD3	4.00	.525	30
PD4	4.23	.774	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
C1	70.20	56.924	.753	.919
C2	69.97	58.309	.686	.921
C3	70.07	57.720	.610	.922
C4	70.10	56.645	.785	.918
I1	70.17	60.695	.502	.924
I2	70.13	60.464	.452	.925
I3	70.47	58.809	.480	.926
I4	70.30	56.424	.759	.918
I5	69.87	58.671	.629	.922
PC1	70.13	56.189	.787	.918
PC2	70.30	58.217	.696	.920
PC3	70.27	57.995	.632	.922
PC4	70.07	57.513	.743	.919
PC5	70.43	59.220	.456	.926
PD1	70.40	57.766	.655	.921
PD2	70.37	57.413	.717	.920
PD3	70.33	60.092	.584	.923
PD4	70.10	61.128	.281	.931

Scale Statistics

Mean	Variance	Std.Deviation	N of Items
74.33	65.126	8.070	18

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ อว 8606(นฐ)/3194

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

21 กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

ด้วย นายศิลาชัย ฉาวร รหัสประจำตัว 61252342 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการการค้นคว้าอิสระ เรื่อง " การประเมินโครงการ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ " มีความประสงค์
จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากท่าน รองผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 3 คน และข้าราชการครู จำนวน 70 คน เพื่อประกอบ
การดำเนินการการค้นคว้าอิสระ

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาค้นคว้าด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากชัย)

ผู้รักษาการแทนรองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร. 088-2292013

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนครปฐม

*****

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของ
โรงเรียนรัตนโกสินทร์

สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ
แบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของ
โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ
ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการพัฒนา และด้านผลผลิต จำนวน 18 ข้อ

3. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ข้อมูลที่
ได้รับจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด จึงขอให้ท่านได้ตอบแบบสอบถามด้วยความ
จริง และได้โปรดตอบให้ ครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ให้มี
ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ขอขอบคุณอย่างสูงในความกรุณาที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระ
สังฆราชูปถัมภ์

*****

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัว
ของท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 30 ปี

30 - 39 ปี

40 - 49 ปี

50 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

อื่น ๆ (โปรด

ระบุ) .....

4. ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา

ครู

5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ต่ำกว่า 10 ปี

10 - 20 ปี

21 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้อง/มีดำเนินการของโครงการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านบริบท (Context)					
โครงการสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง					
โครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน					
โครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา					
โครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)					
บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอและเหมาะสม					
สื่อประกอบการสอนมีความเหมาะสม					
งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอและเหมาะสม					
มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม					
มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่าง					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
เหมาะสม และเพียงพอ					
ด้านกระบวนการพัฒนา (Process)					
โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม					
โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนโครงการครบ ทุกกิจกรรม					
โรงเรียนมีการกำกับ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโครงการ					
โรงเรียนมีการประเมินโครงการ หลังเสร็จสิ้นโครงการ					
โรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุง การดำเนินการใน โครงการ					
ด้านผลผลิต (Product)					
นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง					
นักเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิด กฎหมาย และนำไปสู่ความสงบ เรียบร้อยของสังคม					
นักเรียนสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ร้อยละ 75 ของแต่ ละระดับ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณอย่างสูงในความกรุณาที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายศิลาชัย ถาวร
วัน เดือน ปี เกิด	15 ตุลาคม 2536
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
วุฒิการศึกษา	ประวัติการศึกษา - พ.ศ.2555 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกันทรลักษ์วิทยา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ - พ.ศ.2560 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต กศบ.สังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม - ปัจจุบันกำลังศึกษา ระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	ประวัติการทำงาน - พ.ศ.2560 รับราชการครู ตำแหน่งครูผู้ช่วย โรงเรียนสมุทรฉัตร อำเภอมือทอง จังหวัดสมุทรสาคร - พ.ศ.2562 รับราชการครู ตำแหน่งครูผู้ช่วย โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ อำเภอฟุทธรณchol จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	92 หมู่ 3 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธรณchol จังหวัดนครปฐม 73170